

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatálnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a' megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik's pontosan és jutányosan közöltek.

**F. e. october 1jétől dec. végeig járó évnegyedes előfizetést postán 3 fr. 30 krral, helyben hori-
téktalanul 2 fr. 40 krral testvér lapjaira elfogad a' szerkesztőség.**

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország. Hivatali fölmen-
tetés; összeállítások a' hon legközelebb teendői körül III. F. a y
A n d r á s t ó l; a' pest-szegedi csatorna ügyében egy komoly szó;
horvátországi tartománygyűlés folytatása; egyesületi közlések;
bars megyei új tisztikar; pozsonyi's ungi tudósítások; figyelmeztetés
gyümölcsoltványok eladatása ügyében; lapszemelvény; bu-
dapesti napló.

A m e r i k a. (Mexicóvali viszonyok; néptörzsek egymás el-
leni egyarkodása; tudományok köréből adat.)

S p a n y o l o r s z á g. (Királynő férjhezmenetét illető nyilat-
kozat; Lopez és társai törvénytörések ártatlanokká itéltek.)

F r a n c z i a o r s z á g. (Emlékoszlop az Algírban elestek
örökítésére; afrikai hadjárásról egyes részletek; statisztikai ada-
tok; elegy hírek.)

A n g l i a. (Ajándékok a' marokkai császár számára; rab-
szolgakereskedési ügy; elegy hírek.)

E r t e s i t ő; gabonaár; pénzkelet; dunavízjárás.

Magyar- és Erdélyország.

Ő cs. 's ap. kir. Föls. gróf Haller Ferencz vez-
zérőnagytól a' horvát-szlavóniai bán és zágrábmegyei fő-
ispán hivatalától ismételt kérelmére fölmenteni 's királyi
szolgálatkörben leendő máskepeni alkalmaztatását magá-
nak fentartani; egyszersmind a' bán ügyek vezetésére
H a u l i k J ó z s e f zágrábi püspököt mint bán helytartót
megbizni legkegyelm. méltóztatott.

A' nagyszombati kerületi-táblai iktatóságra B a r t a-
k o v i e h F l ó r i á n nyitra megyei főszolgabíró ön alkal-
mazva.

S c h e v i c s M ó z e s e k a' francziorfi kertművelő tár-
sulatától Bajorországból nyert oklevél elfogadhatása meg-
engedett.

**Összeállítások a' hon legközelebb te-
endői körül.** III. Valamint minden egyes embernek
saját háztelében és családi körében vannak sürge-
tőbb és közelebb érdeklő szükségai, miknek nyom-
asztást naponként óránként érzi 's miktől míg nem
menekszik, magát boldognak nem érezheti; 's van-
nak ismét távolabb eső szükségai, mik inkább az o-
hajások közé sorolhatók; amazok d e s s e, ezek d e
b e n e s s e; így egy nemzet néposztályainak is van-
nak mindkét nemű szükségai, 's míg rólok a' nyom-
asztatók le nem veszed, vagy azokat vállain meg-
nem könnyíted, ne véld, hogy rajtok a' távolabbesők
födözésével lényegesen segítettel, 's felőlök tett in-
tézkedéseid által bennök rokonszenvet és hálát éb-
resztettel. Alkalmazzuk ezt hazánkra. Mi most leg-
közelebbi legsürgetőbb szüksége az adózónak? a)
teher-könnyítés; b) több kereset-mód; c) szabad föld,
szabad kéz. — Mi a' nemesnek és magnásnak? a) el-
adósulástól menekülhetés; b) földbirtokának ingat-
hatósága, hogy pénzt kaphatván, gazdaságát föl-
szerelhesse; c) több ipar és kereskedés és így fog-
gyasztás, hogy természetvényei jobb árt és kelendő-
séget nyerhessenek. — Mi a' negyedek rendnek? Al-
kotványos rendezés mellett, természeti és alkotvá-
nyai akadályok alól felszabadított ipar és kereskedés,
mert ezek az ő ekéji. — Mi magának a' honnak egye-
temesen? Eszközét nyerni felvirulhatásának, kellő
befektetések, n e p é n e k neveltetése 'sat. — És mi
mindezeknek első eszköze? — Pénz, még pedig sok
pénz! Ezért igen helyesen inte a' Pesti Hírlap 323.
számában e' szavakkal: materialis javítások nélkül
hazane-jöjének ám a' diétáról; mert ez a' közkivánat
's e' nélkül Magyarország — csőd-ország leend!

Ugy-e? fogják itt kiáltani azok, kik valóságos
politikai költészek 's e' részben igen tetszenek ma-
goknak; ön tehát anyagi és nem szellemi alpra ki-
vánja alapítani hazája átalakulását?

Értsük meg egymást, testestül lelkestül szelle-
mi alap mellett buzgok; noha igen tudom méltatni az
anyagi jöllétet is. Az ember társasági életben igen
prózaí lény, 's csak pillanatokra szeret költői szárny-
ra kelni. Az emberiségnek 99/100 része, a' nap 24 ó-
rából, rendszeren huszonhárom anyagiakban tölt el 's
a' fennmaradó kis töredék sem veti meg az anyagiak-
kat. Ez emberi természetünkhöz tapadt gyarlóság.
Nemzettről ez inkább áll, mint egyesekről. Egy nem-
zet miveltsége csak abból áll, hogy aránylag közte
több a' szellemiekkel foglalkozó mint a' nemmivel-
teknél, de azért az anyagi oldal is hatalmasan szerep-
pel nála. Tudok nemzetet, melyet anyagi jöllét, szelle-
miekkellő foka nélkül is kielégít, holott ellenkezőt
nem tudok, legalább olyat nem, mely alkotványánál
fogva anyagi nyomorra levén kárhoztatva, szelle-

miekkel beérje; noha amannak sorsát sem ohajtom ha-
zánknak. Én az anyagit nem teszem soha ellentétbe
a' szellemivel; mert tudom hogy e' kettő, majd mint
ok, majd mint okozat, kölcsönösen hat egymásra; 's
miután azt is tudom, hogy a' szellemi szükség már
természeténél fogva nem jár oly nyomasztó öntudat-
tal mint az anyagi, mely naponként zsarolja a' ma-
gát, nem tekintek magáról lenézve az anyagiakra
is. — De mondom, én testestül lelkestül szellemi a-
lapra fektetés mellett buzgok; 's midőn pénzt sürge-
tek, nem alap gyanánt sürgetem azt; hanem anyagi,
szellemi és alkotványai átalakulásunk alapjai e l s ő
e s z k ö z e g y a n á n t. Szellemiek mellett buzogni
nem azt teszi, hogy már a' szellemiek első eszközt
is megvessük csak azért, mert anyagi. Bő pénzforg-
alom ugyan magában nem tesz nemzetet boldoggá,
sőt még gazdaggá sem. Szomorú példát nyújtott erre
Amerika fölfödötése után Spanyolország. De azt
sem tagadhatni, hogy a' belső abnormis erőtlenség-
ből eredő folytonos penztelenség csakugyan boldog-
talan körjelenség. Hazánknak jelenleg a' pénz nem
oly végre kell, hogy azt egyszerre, mintegy varázs-
veszszóval gazdaggá tegye; hanem arra, hogy azt a'
pénzszerezés és gazdagság eszközeivel felszerelven,
képesse tegye felvirulása munkálására. És e' tekin-
tetben még inkább kiténik annak sürgető szüksége,
mert benne épen az e s z k ö z n e k e s z k ö z é t sür-
getem De midőn ezt teszem, épen nem kívánom mel-
lőztetni azon teendőinket, mik a' törvényhozástól nem
pénzt, hanem csak categoricus imperativust kíván-
nak.

Pénz kell tehát a' honnak, még pedig sok pénz!
Előadám: mik jelenleg legnagyobb szükségai né-
pünk osztályainak. Van e' köztük csak egy is, mi pénzt
ne követelne? A' mult diéta sürgetett mintegy 80 tár-
gya közül alig 1/3 rész az, mit pénz nélkül létesíthet-
ni. Pénz-csepegtetés reánk nézve csak olyan, mint
permetező kevés eső a' szomju növényre nézve; ra-
gyává sül az rajta! Nem áldoztunk e' 1790 óta elfor-
gáclással milliókra menő pénzerőt? 's mi a' látat?
Néhány félalapsú intézet és intézkedés! mert nagy
célokhoz parányi eszközöket használtunk. Példaul:
az 1802-d. orsz. küldöttség öt milliónyi ajánlattal ki-
vánta megalkottatni az országos kincstárt 's ennek is
csak kamatját fektetni be évenként! Foroghat-e vid-
ran felvirulásra honunk haladási gépe, ha annak e-
gyik évben egyik kerekét, másikban egy szegét, har-
madikban egy csavarát állítjuk ki? Már 1790 táján
éreztek Rendeink, hogy egyszerre sok pénz-befek-
tetésre van szükségünk. Az országos küldöttség el-
be Somogy és Baranya megyék 10 — 20 millióra me-
nő bankjegy-nyomatási javaslatot terjesztettek; egy
magányos pedig 32 millióra menőt, negyven évi tör-
lesztéssel. Sőt átlátta ezt a' mult országgyűlés a'
táblája is; mert hiszen a' fő RR. által ajánlott orszá-
gos kincstári egy milliót, még közteher-viselési elv
életbe-léptetésének ohajtott fölitéle mellett sem fo-
gatta el; noha egy millió vagy harmadfél, három évre
kis különbséggel, csak cseppek fogtak volna maradni
az iszonyú szomjhoz képest. És mily kínos vala e'
diétán a' befektetések tárgyaiban válogatás, mert
minden fő szükségre nem telt volna pénz! mennyi
mulhatlannak kelle vala kimaradnia!

Mily nagy legyen az őszve, mire honunknak
szüksége van? az előszámítás fogná kimutatni. Én
három annyit ohajtanék, mennyit jelenleg pénzforg-
almunk tesz, mit a' bécsi pénzkeresés után mintegy 16
millióra tehetni. Így ha jelen pénzforgalmunkat kül-
adósági kamatok, törlesztések, külföldi erőművé-
szek, gépek 'sat. fejében külföld nyelné is el, három
annyira növekednék pénzforgalmunk. 'S én, meg-
vallom, a' pénzforgalom ezen növekedését igen fon-
tosnak tekintem a' haza minden osztályára nézve.

Nekünk, mondám, sok pénz kell egyszerre és
nem aprónként. Ugyanis:

a) Ábrándnak tekintvén az olly junctimot, mil-
lyet egykor az 1790: 67 tárgyaiból képzeltünk ma-
gunknak, de céltalannak, miként fentebb érintém, a'

rendszer-nélküli szemelvényezést is, a' kettőből o-
hajtanám legközelebb teendőink létesítését eszkö-
zöltetni. Tudniillik egytetemes felfogású rendszer u-
tán tenni meg a' szemelvényt, kijelölve azt, mi első
eszköze haladásunknak, 's ebben mindazt, mi annyira
együvé tartozik, hogy csak együtt létesítve adhat
kívánt sikert, minden előzvényeivel és fölitéleivel
együtt, junctim egyszerre létesíteni. Példaul: ha rend-
szeres szemelvényünk oda ütne ki, hogy legalapo-
sabb teendőinknek pénz az első eszköze, természe-
tesen mind azokat kellene létesítnünk, mik pénz-
szerzésnek eszközei, együtt és egyszerre. Bizonyo-
san nem fognának kívánt eredményre vezetni akár
mezei gazdaság, akár műipar, akár kereskedelem
elszaggatott emelései, sem egy két közlekedési esz-
köz létesítése 'sat. Illy kötelékes létesítések pedig
tetemesb pénzösszevetet kívánnak.

b) Pénzt a' hon, teherviselés nélkül, nem tem-
rethet; de már ennél fogva is sürgető szüksége van
pénzre a' hon egyes lakosának is, hogy a' tehervise-
lést megbírhasse; sőt miután e' teherviselést nagy
részen olly osztályok viendik, mik eddig közterhet
nem viseltek, ahöz ezek jövőre kedvet sőt ingert
kapjanak. Bármint mondjunk, a' szűz vállak féltése
mellett nagy szerepet játszott a' háziadó megbukta-
tásában, 's játszik még mindig, a' kiváltságosknál
lidérczedő fizetni-nemakarásban e' kettő: eladósulás
és penztelenség miatti fizetési tehetetlenség. Ezek
miatt így sohajt fel a' kiváltságos: most adóssaimat
sem bírom fizetni, alig látok valami pénzt természet-
vényimért, alig bírok valami gúnyát raggatni magam-
ra és családomra, pedig most közterhet nem viselek,
mivé lesznek, ha még erre is fizetnem kell! 'S nincs é
némi részben igazsága? Ennél fogva az orsz. befek-
tetéseknél nemcsak arra szükség ügyelnünk, hogy
ezek eredményt adjanak, hanem arra is, hogy minél
előbb, minél általánosabban 's minél bővebben á-
rasztanak vissza a' hon egyes lakosira. Ezen szem-
pontból indulva ki, természetes, hogy tetemesb pénz-
összeggel egyszerre befektetések, azonkívül hogy
mindjárt eleinte szaporodott keresetmódok és növe-
kedett pénzforgalom által tetemesen megkönnyítik
a' teherviselési tehetőséget, gyorsabban és általányo-
sabbán árasztunk vissza a' hon lakosira, mint éven-
kénti apró felszerelések.

c) Az idő nekünk magyaroknak becsesb, mint bár-
mely más nemzetnek; 's különösen ezzel nem igen
tudunk gazdálkodni. Drágák Magyarország perzei
nemesak azért, hogy régóta elmaradt, hogy európai
és hazai változások léphetnek közbe, hogy csak né-
hány halálozás is más alakot ölthet állásunkra, hogy
a' politikai lelkesedés cyclusa leperegnet nálunk; ha-
nem azért is, mert Európa haladó munkássága teré-
ről évenként mindinkább leszorítottunk, 's mindenfe-
lé veszteségben maradunk. Külföldön évenként szá-
porodnak a' vasutak, mik iparunktól elszívárogtatják
a' piacokat. Buza-kereskedésünket Bavária, mely
víz mentében hozhatja le buzáját és Odessa, mely
Száva és Kulpa szabályozatlanságai miatt 6 — 18 kr-
ral adhatja olcsóbban gabnáját 's mellyel mi csak ak-
kor versenyezhetünk, ha Krimában szük a' termés;
vasunkat Szilézia, mellynek vitkovichnai vasgyár-
ból Rotschild néhány krral adhatja olcsóbban a' vas
mázsáját; sertés- marha- 's ló-kereskedésünket az
aldunai tartományok fenyegetik, borunknak nincs pia-
cza, bővelkedő országunk gyakran még pályinká-
ért sőt buzáért is fizet Gallicziának, így piócánkat ki-
viszi a' külföld, és szíves helyette maga színí ki vé-
rünket 'sat. Itt valóban a' segély-nyújtás halaszthat-
lan. Időnk sima üstökű, miként az alkalomé; meg kell
azt ragadnunk; mert drága perzei vagy jónék vala-
ha vissza, vagy soha sem, 's ha visszaszajónék is, va-
judást idézendnek elő, mert cél és eszközök nem il-
lendenek többé őszsze. Egy nemzet életében gyak-
ran századok súlytalanok, ellenben gyakran perczek
időszakokkal viselősek. A' magyarnak jelen perzei
minden tekintetben időszakosak. És mégis fillérez-
gessünk, midőn évenként progressiókban növekszik

hogy abból a Tiszafelé csatorna vezetessék; ellenben miután Haraszti felső részénél mintegy 500 ölnyire a Dunától elkezdenek a vízállásos alacsony lapályok, mellyek 3 mföld hosszában egész Sáriig a Tiszafelé lejtnek, ennél fogva pontos vízszínmérés után azt következtette, hogy Harasztól Sáriig valamint Sáriótól Czeglédig is a paládicsi pusztán és abonyi határon keresztül a Tisza felé a csatornavonal könnyen eszközölhető.

A 3dik elméletileg kitűzött vonalra nézve Balaton ur abban összpontosította véleményét: hogy mivel a sárii malmok alsó vizei a dabasi, gyóni, peszéri és tatár-sz.-györgyi azon posványokkal látszanak összekapcsoltatva lenni, mellyek a barcsi és benei puszták szomszédságában végződnek: ennél fogva azt hiszi, hogy a Duna vizét nemcsak Sáriig, hanem épen a tatár-sz. györgyi lapályok és vízállásos helyek végéig sarkáig és így Harasztól egyenesen Kecskemét felé 5 mföld hosszúságban vezethet. Továbbá Kecskemét városa körül levő források, mellyek vize öszszegyülvén Gátér név alatt a Tiszába foly, azon eszmére vezették Ballát: nem lehetne-e a Tatár-Sz.-Györgytől fogva egész Kecskemétig a Dunából kiszolgáló csatornát létrehozni, és azt az említett Gát- s a vele egyesülő Vidra nevezetű éren egész Csongrádig vezetni? Ezen eszméje következtében Tatár-sz.-György és Kecskemét város közt 4 mföld között fekvő hosszúságú felemeltek földszint mérés alá vevén, vizsgálódása eredményéből azt következtette: hogy Kecskemétig a csatornát szinte el lehetne vezetni, ha azon 4 mföldnyi homokos felemelt föld, melly a tatár-sz. györgyi lapályok sarkától a benei csárdáig 10 — 12, onnét pedig a Nyirig 9 ölnyi mély ásást kívánna, ellen nem állana; s hogy ezen munkát el lehetne talán kerülni, ha a csatorna vonala a tatár-sz. györgyi lapályoktól a baracsi szomszéd pusztában létező vízállásos fenekeknek, onnét a kerekgyházi pusztán által a kecskeméti határbán levő Csálányos nevezetű álló tónak, onnét pedig a lejjebb fekvő széktonak vitetnék, melly vonal színmérése azonban ezuttal függőben maradt.

Kimondatván ezek szerint a Duna s Tisza közötti hajózó csatorna lehetősége, a kérdéses vonal részletes és öszszefüggő színmérése 1804ben végrehajtatott, mellyből Maillard Sebestyén es. kir. vezérőrnagy és Hepe Szaniszló kir. országos építési főigazgató urak a csatorna tervezetét 1805. év elein elkészítették s be is adták. Ezek tervezete szerint ezen állóvízű csatorna sem a Dunával sem a Tiszával közvetlenül összekapcsolva nem lenne, hanem táplálékát csupán a föld rétegei között szivárgó vizekből venné s előleges számítások szerint az egésznek költsége 3 millió 300,000 forintba rugna.

Szóltott a Pest és Szeged közötti csatornáról még Vedres István is, de ő leginkább csak kereskedési szempontból értekezett, miért is ezen javaslat itt vizsgálati tárgy nem lehet, ugy is el levén ismérve a csatornának e tekintetbeni országos közhasznúsága. Folyt.

Horvátországi tartománygyűlés folytat.
A rendezés iránt véleményező küldöttség munkálatainak első és második pontjait közölve már, annak 3ik pontja a Gik ülés alatt vétetett föl, mellyben azt véleményezi: hogy Dalmátországi — mint kiegészítő része Horvátországnak — képviseltessék ennek közgyűlésén, mi hogy megtörténhessék, felírásban kéressék meg ő felsége e tartománynak minelőbbi bekebelesítésére. — 4ik pont: A határvidékek is kiegészítő részét teszik ugyan Horvátországnak, mindazáltal katonai rendszerűségük miatt s azért, hogy törvények Horvátországitól egészen különböznek, ez alkalommal rendezés tárgyai nem lehetnek ugyan; de azért a sérelmek sorában különös pont alatt említessenek meg s országossal egyesíttessenek, s ezen tartomány törvényei (?) értelmében igazgattassanak. — Ezen két pont — mint nem a rendezést illető — a sérelmek sorába igttatni határozatott. 5ik pont. Hogy a képviselőket küldő törvényhatóságoknak elég idejük legyen mind követválasztásra, mind utasítás-készítésre, e tekintetben a küldöttség véleménye oda járul: hogy legalább 30 nappal megelőzők a meghívólevelek a közgyűlés megnyitását. Elfogadattott. 6ik pont: A küldöttség nem ellenzi, hogy ha egyes nemes polgárai a két országnak illőleg vannak öltöve s értelemmel bírnak — a gyűlésterembe mehessenek, sőt ottan — ha tárgyavatottságuk engedi — az ügyhöz szólhassanak is; nehogy azonban a tartománygyűlések is a me-

gyei közgyűlések sorsára jussanak, hol a határozatot — a széles szavazatképességnél fogva többnyire anyagi erő dönti el — a küldöttség szavazatképességgel csak főnebb a 2ik pontban elősoroltakat véli felruházhatandóknak, a többi megjelent csak értesítő szavazattal bírhatván. Hogy azonban ezen országok Rendei közt egyensúly eszközöltessék, a küldöttség javasolja: hogy minden káptalanok — képviseltessék bár az egy, vagy két követ által, egy szavazat adassék; minden városnak — legyen egy vagy két képviselője, két szavazat — s minden egyes személynak, kik a 2ik pont szerint szavazattal bírnak, s meghivatván személyesen vesznek részt a tanácskozásokban — egy szavazat határozatossá; s ezen szavazatok öszszegéhez hasonló mennyiség adassék a két tartomány öszszes megyéinek; hogy így, ha megtörténnék is, hogy egyik vagy másik megye képviselője nem lenne jelen, azért a megyei közönség érdeke háttérbe ne szoríttassék; végre a turopoljai grófnak egy szavazat. Ezen érdekes pont tárgyalatása élénk vitákat keleszt. Először is kérdés támadt arról: vajjon és dalmát tartományok közgyűlésének lényegébe bocsátkozni, hogy innét hozhassa fel az alapvonalokat, mellyek a rendezés e pontjánál mintál vétethetnek. Horvát nyelven tartott beszéde körül belül következő tartalmu volt: „Véleményem az, hogy nemzeti országgyűlésünk szabályoztatásánál, nemkülönben a szavazatok meghatároztatásánál annál óvatosabbnak kell lennünk, minél bizonyosabbak vagyunk, hogy e munkánk kihat hazánk nemcsak jelenére, hanem távol jövőjére is; midőn tehát a jövő használására építünk, az ehhez kívántató anyagokat a multból kell előteremtenünk. — Mi mindnyájan, mint itten öszszegyülekezünk, csekély kivétellel, slavok vagyunk s habár közölünk nem éreznek is mindnyájan valódi sláv kebellet, azért mégis öszszevéve ezek vagyunk s különösen: horvátok és slavonok; azért szerfölött szükséges, hogy tartománygyűlésünk rendezésénél, s a szavazatok kiosztásánál sláv a slávok kövessünk. Már a régi időkben volt a slávoknak Európa minden részein — nevezetesen az Ecs vidékén. Lengyel- s Oroszországban és Illíriában is törvényhozó testületjök, ezen gyűlés tagjai álltak a közönségek küldötteiből, kik t. i. köztük legidősebbek voltak; mert ekkor még őseink közt nem voltak sem nemesek, sem magnások, sem nem emeltetett egyik osztály a másik fölé, mindnyájan szabad fiai a szabad hazának — mindenben hasonlók egymáshoz. Ezen öszszgyűléseket tarták nagy apáink részint istenek templomában, részint a csendes ligetekben, részint pedig elhullott bajnokaik sírjain, később más helyeken is. Ezen szokásukat megtartották még akkor is, midőn a rómaiak és gothok igáját hurcolták, és a hunnok meg avarok ostroma alatt jajgattak; a byzanti uralkodók alatt pedig Prokóp idejében egyedül a slávok bírtak nemzeti gyűlési rendszerrel. Az ő horvátokról tudjuk: hogy ezek egy országgyűlésekről Kálmán királyhoz 12 követet küldöttek, kiknek ezen utóbbi eskü alatt fogadták, hogy jogaikat sértetlenül hagyandja s megengedi nekik tovább is nemzeti gyűléseket tartani. A 14ik században Dalmáciában ezen gyűlések már oly szabályozottak voltak, hogy itten a szónok beszédét közbeszólásokkal zavarni tiltva volt, eképp tehát nemzetünk 300 évvel előbb birt szabályzott országgyűléssel, azaz parlamenttel, mint Franciaország és Anglia (!?) hogy ezen időben minden rend küldött ezen gyűlésekre képviselőket, az kitetszik János zágrábi püspök privilegiumából, melly szerint ez, mint Zsigmond király kancellárja és felhatalmazottja, nemkülönben Horvát, Slavon és Dalmátországi kir. helytartója gyűlést tartatott, hova cujusvis status, conditionis et praecminentiae homines megjelentek 1396. ban. Zsigmond királynak több oklevele is van, mellyekből kivethetni, hogy ő a városokat majd Körösre majd Zengre hívá meg gyűlésre. Bekövetkezett azonban a törökkel a vérengzés kora, midőn az emberek csak bajnoki tettek után sovárogtak, hogy meg nemeshíthessék véreket, ekkor jöve szokásba a törvényhozó gyűlésekre csak a fegyverforgatásban híressé vált és sok jószágot szerzett nemeseket meghíni. Ezek személyesen jelentek meg a gyűléseken s ez tartott mindaddig, míg egyes megyék rendezése

meg nem kezdetett. Ezen időtől fogva mi megyéink is épen ugy, mint Magyarországi küldöttek képviselőket az országgyűlésre. Ezt erősíti ama körülmény is, miszerint a slavon megyéknek, midőn ezek 1745ben Horvátországgal egyesítették, törvény által meghagyatott: a tartománygyűlésre is képviselőket küldeni, hol egyes nemesek is megjelenhettek ugyan, de szavazatképesség nélkül. Ez nemzeti gyűlésünk alakja mai napig. Ezeket szem előtt kell tartanunk nemzeti gyűlésünk rendezésekor s elgondolnunk: hogy az ősidő természeties — a középkor nyers erő kora volt, a mostani kor pedig az értelmiségé s emberiségé; ezek jótékony szellemétől ihletetten szónok következő indítványt terjeszt elő: a szavazatok három negyede adassék az értelmiségnek és a népnek, egy negyede tapadjon a birtokhoz. Az értelmiség és népség alatt érti szónok a megyéket és városokat, mint az értelem, ipar és kereskedés közvetítőit; azután a kerületeket, a tudományos akademiákat más tanító intézetekkel. A birtok alatt pedig érti szónok a gazdag földtulajdonosokat, u. m. a praelátusokat, magnásokat, káptalanokat s a kormány és jelen nem levők képviselőit. Mivel pedig a megyék az értelem, népség és birtok nagy részét képviselik, következtes, hogy a szavazatok nagy része is őket illesse, melly az által éretik el, ha a szavazatok két negyede nekik adatik; a harmadik negyed felosztathatik a városok kerületek és akademiák között, az utolsó negyed pedig a személyesen megjelenőknek hagyassék, kik t. i. a 2ik pont szerint szavazattal bírnak. Egyébkint pedig szónok nem ellenzi, hogy a megjelenő értelmiség értesítő szavazattal bírjon s ezért javasolja: hogy a megyék két képviselőnél többet is küldhessenek, s a jelen nem levők küldöttei szabad szólhatással ruházassanak fel. Végre: hogy a szónokok számára különös hely (tribuna) emeltessék, hogy napló vezetessék s minden szónoknak tetszésére hagyassék latinul vagy tótl beszélni, mert szónok a sláv nyelvben látja hazájának egyedüli mentő palladiumát. Ezen beszéd után a kérdés ismét előbbi élére álltatott, hogy t. i. a báni levél által meg nem hívott nemesség bírjon e tárgyalás közben értesítő szavazattal? e kérdés másodikori felállítására ismét egy sereg szónok készült nyilatkozni; de kik meghívottak nem levén, csak értesítőleg folyhatának a vitába, nemkülönben a hallgatóság zajos láma közt kíváná a kérdés igazlegetes eldöntetését. Ezen elágzó s könnyen zavart is támasztható nézetek egyesítésére R. A. bántalbai ülnök indítványozá: hogy minden megye eddig szokásban levő két képviselőin kívül többet is — de kiknek számát még is meghatározatni akará — küldhet a tartományi gyűlésre, mindazáltal olyanokat, kiknek tudományos vagy politikai jártasságuk, higgadt gondolkodásmódjuk, szóval tárgyisméretük egy vagy más alkalommal már kitűnt, kiknek szabad legyen indítványokkal s nézeteik előadásával megyéik utasítását támogatni s azok kívánatit eszközöltetni. Ezen indítvány más szónokok által is pártolatott, főképp következő alapokokból: nem tartatik tanácsosnak az intelligencia kezelőit s a nemesi öszszes értelmiséget ezen tartományi gyűlésekből végkép kizárni s így ezeket az ismeretek és tapasztalatok jótékony befolyásától megfosztani. Mondatott: hogy a horvát, dalmát és slavon tartományi gyűlések csupán értesítő testület, mellynek nincsenek számos tagjai s ezek sem mind szónokok s kik közülök illyenek is, minden tárgyra vonatkozólag folyvást nem beszélhetnek s az indítványok támogatására, vagy elejtésére újabb meg újabb argumentációkat nem hozhatnak fel; illy körülményben a közügyek tárgyai csak nyerne az által, ha a hozzájuk szólhatásra az általános értelmiség feljogosittatik. Nem is t a r t h a n i attól, hogy ezen befolyás által a megyék s egyes hatalmasok kívánatit sérelem ejtették, mert először ezen értelmiség csupán értesítő szavazattal bírván semmi tárgy felett sem határozhat; 2) mert a megyék által választatván ezek által bizonyosan olly egyedek jelöltetnek ki, kik azok bizalmát teljes mértékben bírják. Nem is kell a megyei követeknek ezen társaikban holmi ellenörködöket, vagy informatorokat nézniök, minthogy nem ezeknek, hanem küldötteknek tartoznak felelni. Elenyészik ez indítvány ellenében azok nézete is, kik állítják, hogy a tartományi gyűlésre megjelent követek utasításokkal látatva el, mellyektől demostenesi szónoklat által sem szabad eltántorítottatniök: fölösleges tehát a literatorok becsődítettése stb. mert való ugyan, hogy a megyei és városi küldöttek utasításokkal vannak

vesztésünk? forgácsolgassuk az erőt, mit telhetőleg egybeponosítunk kellene?

d) Egyszerre tetemes befektetés képes lenni a honlanyúgított erőit feloldozni 's ezek egyetemesen fognak általa felsegélve 's gát nélkül mozogni további haladásunkban. Munkásságra ébred 's önbizalmat nyer jövője felőli biztosulásában nemzetünk 's lelkesedésre hevül további áldozatában és erély-kifejtésében; mert nem fog untalan remegni sikeresztésektől és visszagyogyánásoktól, mik eddig életében napi rendben valának. És oly csekély nyereség fogna lenni ezen nemzeti életjelenségek, mi kisserű intézkedésünkben eddig mutatkozott, csak olyan vala, mint súlyos betegé, mit csak úgy lehet sejtünk, ha talat tartunk lélekzése alá? Csüggedés vala eddig majd minden országos létesítésünknel az eredvény, mert mit elszagatva eszközöltünk is, pénzerő hiányából annak hol előzvényeit, hol kellékeit, hol mulhatlan föltételeit, hol járulékait felejtették ki, vagy halasztottuk boldogabb időre, 's így remény-hegyeink majd mindenben egeret szűtek!

Most már miután láttuk, hogy mindkét, vagy szerintem mind a háromnemű haladásunknak, vagy csak ideiglenes jóllétünknek is, pénz az első eszköze és így anyagi; a múlt diétán pedig anyagtekinetben mi sem történt: természetesen fogjuk találni, hogy annak eredvényével elégtelnek nem lehetünk. A köznépi közvélemény nincs mellette, mert közvetlenül reá ható malasztot tőle nem nyert; az intelligencia közvéleménye pedig még kevésbé, mert állítja, hogy haladásunk gépe még sincs beállítva kellő forgásába, még sincs biztos kilátás jövőnkre. Sőt miután láttuk, hogy honunk maga és egyes lakosai javára sok pénz kell, a honaggódó intelligenciáját még akkor sem bírhatta volna teljesen megnyugtatni a múlt diéta, ha mindazt, mit az orsz. kincstár ügyében kidolgozott, törvény erejére emelhetne volna is. Mert elforgácslások fogtak volna előkerülni ismét, valamivel nagyobb szerűek ugyan az eddigiekénél, de mégis csak elforgácslások! Az adózó könnyítés helyett egy két terhének más alakbai öntését fogta volna nyerni, mert eddigi készpénzadója a kevés pénzforgalomból, egy millió élelmelési megváltással növekedett volna, a közmunkák szabályoztatása pedig inkább arra intéztetett, hogy e részbeni visszavételét gátolja, mint arra, hogy legtöbb megyében köznépkön segítsen; 's a sok önkénytől függő levélhordás és előfogatozás terhei továbbra is megmaradának vala rajta.

Mindezekből világos, hogy a legközelebb bekövetkezendő diéta teendői közt első helyre, mi iránt az utasításokat központosítani 's minek sikerítését a jövő diétának, ereje egész súlyával nyomnia kell, a sok pénzt, vagyis oly országos kincstár megalkotását tűzni ki, mely a hon pénzforgalmát tetemesen nevelje, 's amazt egyszerre nagyobb szerű befektetésekre képessé tegye — nemcsak nem ideológia, hanem szoros legyen. Kimondjam é, mit már alkalmasint sejtének olvasóim, hogy illy országos kincstár megalkotásának egyedüli 's legegyszerűbb módja — egy külföldön több évi törlesztésre felveendő nagyszerű országos kölcsön, melynek segélyével honunk, ne az évenkénti teherviselési apró jövedelem, hanem ennek alapján, ennek tökéje fölött rendelkezessék.

Ugy-e? fogják itt kiáltani többen, tehát egyik lényegében: telekdij? tehát felmelegített leves? Milly elmaradás, vagy önhietség a' ezikkiról! Nem tudja, vagy feledte é már, hogy a' telekdij is, miként a' házi adó, megbukott? 'S ha ezt tudja, vagy nem feledte: nem önhietség é tőle, oly tárgy melletti izgatást kísértetni meg, min egy Széchenyi gróf tekintélye is hajótörést szenvedett?

Tudtam mindent 's nem feledtem semmit, de ismérém és érzem tárgyat, 's a' hajótörés okait, körülményeit is sejttem. Esmém, miként címök mutatja, csak összeállítások 's kevésben újak; noha olykor áll az, hogy ha régít tisztába hoztunk, újat teremtünk. Mi új a' nap, 's különösen a' magyar nap alatt? Alig létezik üdves eszme, mi megszülemése után a' létesülésig több phasion nem ment volna keresztül. Hány parlamentben nem bukott meg Angliában, míg keresztültörhetett, az emancipatio és reformbill? De maradjunk honunk határai közt. A városok rendezése, hogy felebb ne menjek, már 1790ben megpendült. De az 1827ki országos küldöttség még csak abban helyezte az egész rendezést, hogy a' királyi inspectorokban közvetlen kormányzást java-

solt; a' városi köztanácskozás nyilvánosságára nézve pedig elegendőnek vélte, hogy a' nép szószólója 's egy két, az elnök által szavazat nélkül meghívandó polgár személyében lehessen jelen. Milly különbség ezen 's az 1843ki eszmék között! — Az 1723: 116d. némi kifejtéssel magában foglalja az országos kincstár, a' védegyelet, gyárgyámoltás sőt az orsz. nagyszerű kölcsön eszméit, 's az 1790: 67d. majd minden újabb eszmét, a' közteherviselést kivéve. De milly eszme-változások, kifejtések sőt átalakulások azóta! Hát az 1844ben kimondott közteherviselési elvre mit mondana az 1744diki diéta, mely a' maga Sik törvényezikkét megalkotó? mit szólna az 1790: 34d. mely a' jözsefi dimenziókat megsemmisíté, a' már általánosan elismert szükségű, sőt kitűzött telekkönyvre és catastrore? De maradjunk szorosán tárlekkönyvre és catastrore kincstárnál. 1715 óta minden diéta bajlakodott ezzel, habozván a' szükség belátása és fizetni-nemakarás között. Eleinte csaknem pusztavirtualitásokra, az indirect adó forrásaira utasítgatót; majd 1790, 1802, 1807 és 1827ben nyomoru subsidiumocskákat javasoltattott számára, 's ezeket is csak javasoltatta. Már az 1827d. küldöttséget, vele hitelintézetet és kereskedelmi bankot is tervezett összeköttetni. 'S az 1843diki diéta már ezeken kívül 3—4 évi ajánlattal állt elő. 'S kérde: ez é már a' „ne tovább?“ Hiszen 1790ben a' Skerlecz által javasolt 4 milliónak és 1802ben tervezett öt milliónak évenként befektetendő kamatai is, korhoz és akkori kívánathoz képest, alig eszközölhetek volna kevesebbet, mint ma az 1843ki ajánlat! De miként az eszmék változására hatással vannak: divat, időfejtés, körülmények, személyhezi lánczolások, sym- és antipathiák 'sat. úgy vannak a' törvényhozási testületeknek is egészen megváltozott irányai és gondolkozásmódjaik. Hogy többit ne említsek: nem azzal töltötték-e honunk diétái századokon át a' drága időt, hogy a' kiváltságosok adómentességét, 's ebben helyzett alkotványt, hogy műszóval éljek, telhetően circumvallják? 'S im korunk diétái közös teherviselés mellett harszolgálnak!

Az é mindezekből a' következés, hogy ha egy üdves eszme egyszer hajótörést szenvedett, azonnal hágyadjon le a' lelkeség, és hagyja sírjában nyugodni azt? Nem az é inkább, különösen a' nagyszerű kölcsönre nézve, kötelessége minden honi lelkesnek, hogy miután a' legközelebbi múlt diéta, a' maga orsz. kincstár feletti vitaközásiban kitüntette azt, hogy apró és egypár szorított ajánlatokkal is csak annyi a' vajadás, mint egy nagyszerű kölcsönnel, azonban, mint a' mirefordításnak sok kimaradt tárgyai mutatják, amazok egyáltalában nem kielégítő, a' nagyszerű kölcsönnek üdves eszméjét feleleveníteni 's létesíteni segítse? — Nem erőmben tehát, sem tekintélyemben, mikkel nem bírok, hanem a' tárgy napfényű igazságában bízám akkor, mikor azon eszme fölelevenítésére fogék tollat; mert győződészem mindinkább csak azon hitre vezet engem, hogy hazám, több sikeretlen kísérletei, erő- és időfecsérléseitán, végre is a' nagyszerű kölcsön eszméjéhez fog nyúlni, vagy folyvást silyleni. (Folyt.) Fáy András.

X A' pest-szegedi csatorna ügyében egy komoly szózat(*) Váshelyi Páltól. Hírlapokból ismeretes, mennyire haladt elő a' pest-szegedi csatorna ügye az 1840diki országgyűlés alatt alakult és számos kitűnő honfiból álló társaság buzgó igyekezete és szorgalmazása által. Alapja e' csatornának mi tekintetben eddigelé Beszédes mérnök urnak ugynevezett Navigliója volt, melynek eszméjét először is a' „Tudományos gyűjteményben“, később egy különös értekezésben ezen cím alatt, „Grécz-kolozsv. nagy csatorna. Pesten, 1839.“ közlé. — Tartózkodás nélkül kimondom, hogy én e' könyvecskét minden kritikán alulnak tartottam 's így részemről bizonyosan czáfolatlan marad, ha tudós Schedel Ferencz urnak, mint a' „Figyelmező“ akkori szerkesztőjének, ismételt felszólítására nem hajlom 's felhozott okainak, mikép a' közönséget a' kérdés valódi állásáról felvilágosítani kötelesség, nem engedek. Méltányolva tehát a' tisztelt férfi né-

*) Nem titok a' sajtói mozgalmakat figyelemmel kíséző olvasó előtt, hogy a' Beszédes mérnök ur által tervezett pest-szegedi csatornára nézve t. Váshelyi Pál ur a' tervezett mód iránt eltérő véleményű. Hogy ezen tárgy többoldalu megvitatására alkalmat szolgáltassunk, ezenel közöljük Váshelyi Pál ur észrevételeit — lapunkat az ellenvéleménynek is örömmel nyitva tartván. — B. p. Híradó, mely után ezt közöljük.

zetét, mely hogy alapos volt, következés mutatta meg; csakugyan a' Figyelmező 1839dik évi 31. és 32dik számaiban megismertetem a' Navigliót a' tisztelt olvasó közönséggel; azt különösen figyelmeztetvén azon körülményre, mikép a' csatorna oly utonmódon, mint az Beszédes ur által tervezetett, létesíthetlen. Ha hihetni a' szárnyaló hírek, különféle fogadtatásuk vala észrevételimnek; de talán nem szükség e' tárgy körül vesztegelni; elég, ha megemlítem, hogy a' fentisztelt társaság, illetőleg b. Sina, szükségesnek találta, Beszédes ur javaslatát műi bírálata alá terjeszteni, hogy annak létesíthetőségéről alapos meggyőződést nyerjen.

Miután a' tárgy valódi útjára térítetett, nem lehet többé szándékom, B. ur eszméjének képtelensége fölől szólanom, hanem ha annak nyilatkozatára: „Eszközölhető-e a' Tiszának a' Dunával egy csatorna általi egybeköttetése Pest környékén?“ az érdeklettek által felszólítottam.

E' kérdést csakugyan előlme tételvén, kimondám észrevételeimet 's előadám nézeteimet meggyőződés szerint, de csak írásban, 's így ezek a' tisztelt olv. közönség előtt tudva nincsenek. Nem keresem én azt, mikép jutott B. ur azok birtokába, mert hiszen titkot nem akarék belőlök csinálni; elég az, hogy Beszédes ur utolsó röpiratában a' „Duna-tiszai hajóható csatornáról“ azok czáfolatába becsátkozik, a' mellett, hogy sajátágos módja szerint azon gyanuba igyekszik hozni, mintha én nem őszintén, hanem személye iránti ellenszenvből nyilatkoztam volna terve megbuktatására; és ezért, 's mivel a' kérdéses csatornára nézve oly nyilatkozatok adattak számba, melyeket magaméinak semmikép nem ismérhetek, szükségesnek látom részint kivonásban (nehogy a' terjedelmes előadás unalmat okozzon), részint egész kiterjedésben itt közleni értekezésemet; itélje el a' tisztelt olvasó közönség, hol benne az ellenkezés-üzés, 's hol a' személyeskedés.

Eszközölhető-e a' Tiszának a' Dunával egy csatorna általi egybeköttetése Pest környékén? A' Duna és Tisza közt közvetlen Pestről vonandó csatorna tekintetéből tett első föllépésnek ezelőtt mintegy félszázaddal találunk nyomára. B. Schönstein Ferencz m. kir. httö tanácsnok volt ugyan is a' kéznél levő adatok szerint első, ki 1789dik évben a' nm. m. kir. httö tanács utján az akkor uralkodó Hdik József felségnek oly véleményes előterjesztést nyújtott be, melyben a' Dunának Pesttől a' Tiszával Szolnoknál leendő összekapcsolatásából eredő hasznót kimutatván, a' csatorna képzzelt vonalait is előadta. A' nevezett báró azonban ajánlatát szükséges adatok nélkül csupán szemléből adatokra alapítván a' helyszíni részletes vizsgálódás és szükséges vízméresi adatok megszerzése iránti rendeleteket kérte folyamodásában. Ezen folyamodás következtében 1791b. Balla Antal ns. Pestmegye akkori rendes mérnöke és Sax kir. orsz. építési főigazgat. segéd oly utasítással küldettek valaki: hogy a' Duna és Tisza folyók közt eszközölhető hajózható csatorna létrehozása lehetőségét nyomonznák ki, mely alkalommal következő szempontokbullett a' kiindulás:

1) Lehetne-e Pest városától Szolnokig, Üllő, Pilis és Czegléd felé a' Dunát a' Tiszával hajózó csatorna által egyesíteni oly formán, hogy a' csatorna éltető vizét nem a' nevezett két folyóból, hanem a' vidéken levő kisebb patakokból például a' Rikosból venné?

2) Lehetne-e a' fentebbi csatornát Haraszt és Tószeg vagy épen Szolnok közt az alsó-némedi, sári és czeglédi határokon keresztül úgy vinni, hogy a' csatorna 4—5 lábnyi mélységű vize már a' Dunából vétessék, az ócsai és sárvizekkel pedig tápláltassék?

3) Nem lehetne-e a' Dunát a' Tiszával Haraszttól Csongrádig Keckeméten által huzott hajózó csatornával oly formán összeköttetni, hogy annak szükséges vize nagyobb részben vagy épen egészen a' Dunából vétessék 's első esetben a' csatorna a' hatásb vonal vidékén találtató posványok vízzel tápláltassék?

Az 1ső pontra nézve Balla mérnök ur ns Pestmegyéhez beadott jelentésében azt nyilatkoztatta: hogy az azon kérdésben érintett módon a' csatorna létesítése annál inkább remélhető, mivel a' földszinti rétegek közt találtató vizek azt az év minden szákaiban bőven táplálnak.

A' 2ik pontra nézve Balla ugy vélekedett: hogy miután a' Duna folyását Pesttől Harasztig napkeletről magas partok veszik körül, ennél fogva lehetlen

hogy abból a Tiszafelé csatorna vezetessék; ellenben miután Haraszti felső részénél mintegy 500 ölnyire a Dunától elkezdődnek a vízallásos alacsony lapályok, melyek 3 mföld hosszában egész Sáriig a Tiszafelé lejtnek, ennél fogva pontos vízszínmérés után azt következtette, hogy Harasztiól Sáriig valamint Sárítól Czeglédig is a paládicsi pusztán és abonyi határon keresztül a Tisza felé a csatornavonal könnyen eszközölhető.

A 3dik elméletileg kitűzött vonalra nézve Balla ur abban összpontosította véleményét: hogy mivel a sárii malmok alsó vizei a dabasi, gyóni, peszeri és tatár-sz.-györgyi azon posványokkal látszanak összekapcsolatva lenni, melyek a barcsi és benei puszták szomszédságában végződnek: ennél fogva azt hiszi, hogy a Duna vizét nemcsak Sáriig, hanem épen a tatár-sz. györgyi lapályok és vízallásos helyek végéig sarkáig és így Harasztiól egyenesen Kecskemét felé 5 mföld hosszúságban vezethetni. Továbbá Kecskemét városa körül levő források, melyek vize öszszegyülvén Gátér név alatt a Tiszába foly, azon eszmére vezették Ballát: nem lehetne-e Tatár-Sz.-Györgytől fogva egész Kecskemétig a Dunából kiszolgáló csatornát létrehozni, és azt az említett Gát- 's a' vele egyesülő Vidra nevezetű éren egész Csongrádig vezetni? Ezen eszméje következtében Tatár-sz.-György és Kecskemét város közt 4 mföld közt fekvő hosszúságú felemeltebb földszint mérés alá vevén, vizsgálódása eredményéből azt következtette: hogy Kecskemétig a csatornát szinte el lehetne vezetni, ha azon 4 mföldnyi homokos felemelt föld, mely a tatár-sz. györgyi lapályok sarkától a benei csárdáig 10 — 12, onnét pedig a Nyírig 9 ölnyi mély ásást kívánna, ellen nem állana; 's hogy ezen munkát el lehetne talán kerülni, ha a csatorna vonala a tatár-sz. györgyi lapályoktól a baracsi szomszéd pusztában létező vízallásos fenekeknek, onnét a kerekegyházi pusztán által a kecskeméti határban levő Csálányos nevezetű álló tónak, onnét pedig a lejjebb fekvő székföldön vitetnék, mely vonal színmerése azonban ezuttal függőben maradt.

Kimondatván ezek szerint a Duna 's Tisza közti hajózó csatorna lehetősége, a kérdéses vonal részletes és öszszefüggő színmerése 1804ben végrehajtott, mellyből Maillard Sebestyén cs. kir. vezérőrnagy és Heppé Szaniszló kir. országos építési főigazgató urak a csatorna tervezetét 1805. év elein elkészítették 's be is adták. Ezek tervezete szerint ezen állóvizű csatorna sem a Dunával sem a Tiszával közvetlenül összekapcsolva nem lenne, hanem táplálékát csupán a föld rétegei között szivárgó vizekből venné 's előleges számítások szerint az egésznek költsége 3 millió 300,000 forintba rugna.

Szóltatta Pest és Szeged közti csatornáról még Vedres István is, de ő leginkább csak kereskedési szempontból értekezett, miért is ezen javaslat itt vizsgálati tárgy nem lehet, ugy is el levén ismérve a csatornának e tekintetben országos közhasznúsága. Folyt.

Horvátországi tartománygyűlés folytat.

A rendezés iránt véleményező küldöttség munkálatának első és második pontjait közölve már, annak 3ik pontja a 6ik ülés alatt vétetett föl, mellyben azt véleményezi: hogy Dalmátországi — mint kiegészítő része Horvátországnak — képviseltessék ennek közgyűlésén, mi hogy megtörténhessék, felírásban kéressék meg ő fölsége e tartománynak minélelőbbi bekebelesítésére. — 4ik pont: A határvidékek is kiegészítő részét teszik ugyan Horvátországnak, mindazáltal katonai rendszeriségök miatt 's azért, hogy törvényeik Horvátországitól egészen különböznek, ez alkalommal rendezés tárgyai nem lehetnek ugyan; de azért a sérelmek sorában különös pont alatt említettessék meg 's országosan kívántassék: hogy ezen vidékek Horvátországgal egyesítettessék, 's ezen tartomány törvényei (?) értelmében igazgattassanak. — Ezen két pont — mint nem a rendezést illető — a sérelmek sorába igattatni határozottatott. 5ik pont. Hogy a képviselőket küldő törvényhatóságoknak elég idejük legyen mind követválasztásra, mind utasítás-készítésre, e tekintetben a küldöttségre véleménye oda járul: hogy legalább 30 nappal megelőzzék a meghívólevelek a közgyűlés megnyitását. Elfogadtatott. 6ik pont: A küldöttség nem ellenzi, hogy ha egyes nemes polgárai a két országának illőleg vannak öltözve 's értelemmel bírnak — a gyűlésterembe mehessenek, sőt ottan — ha tárgyatottságuk engedi — az ügyhöz szólhassanak is; nehogy azonban a tartománygyűlések is a me-

gyei közgyűlések sorsára jussanak, hol a határozatot — a széles szavazatképességnél fogva többnyire anyagi erő dönti el — a küldöttség szavazatképességgel csak főnebb a 2ik pontban elősoroltakat véli felruházhatandóknak, a többi megjelent csak értesítő szavazattal bírhatván. Hogy azonban ezen országok Rendei közt egyensúly eszközöltessék, a küldöttség javasolja: hogy minden káptalannak — képviseltessék bár az egy, vagy két követ által, egy szavazat adassék; minden városnak — legyen egy vagy két képviselője, két szavazat — 's minden egyes személynek, kik a 2ik pont szerint szavazattal bírnak, 's meghívóvá személyesen vesznek részt a tanácskozásokban — egy szavazat határozatassék; 's ezen szavazatok öszszegéhez hasonló mennyiség adassék a két tartomány öszszes megyéinek; hogy így, ha megtörténne is, hogy egyik vagy másik megye képviselője nem lenne jelen, azért a megyei közönség érdeke háttérbe ne szorítottassék; végre a turpolyai grófnak egy szavazat. Ezen érdekes pont tárgyalatása élénk vitákat keleszt. Először is kérdés támadt arról: vajjon, mivel határozó szavazattal csak a báni levél által meghívottak bírnak, a többi megjelent pedig értesítővel (votum informativum) ezen értesítő voks kiterjesztessék é az öszszes — megjelenhető közne-mességre is? K. J. ugynevezett illyr tudós literator e kérdés fejtegetése körül alkalmat von a horvát, slavon és dalmát tartományok közgyűlésének lényegébe becsátkozni, hogy innét hozhassa fel az alapvonalokat, melyek a rendezés e pontjánál mintául vétethetnek. Horvát nyelven tartott beszéde körül belül következő tartalmu volt: „Véleményem az, hogy nemzeti országgyűlésünk szabályoztatásánál, nemkülönben a szavazatok meghatároztatásánál annál óvatosabbnak kell lennünk, minél bizonyosabbak vagyunk, hogy e munkánk kihat hazánk nemcsak jelenére, hanem távol jövőjére is; midőn tehát a jövő használására építünk, az ehez kívántató anyagokat a múltból kell előteremtenünk. — Mi mindnyájan, mint itten öszszegyülekezünk, csekély kivétellel, slavok vagyunk 's habár közülünk nem éreznek is mindnyájan valódi sláv kebellet, azért mégis öszszévéve ezek vagyunk 's különösen: horvátok és slavonok; azért szerfölött szükséges, hogy tartománygyűlésünk rendezésénél, 's a szavazatok kiosztásánál sláv a l a p e l v e t kövessünk. Már a régi időkben volt a slávoknak Európa minden részein — nevezetesen az Ecs vidékén. Lengyel- 's Oroszországban és Illiriában is törvényhozó testületjök, ezen gyűlés tagjai álltak a közönségek küldötteiből, kik t. i. köztük legidősek voltak; mert ekkor még őseink közt nem voltak sem nemesek, sem magnások, sem nem emeltett egyik osztály a másik fölé, mindnyájan szabad fiai a szabad hazának — mindenben hasonlók egymáshoz. Ezen ösgyűléseket tarták nagy apáink részint isteneik templomában, részint a csendes ligetekben, részint pedig elhullott bajnokaik sírjain, később más helyeken is. Ezen szokásukat megtartották még akkor is, midőn a rómaiak és gothok igáját hurcolták, és a hunnok meg avarok ostora alatt jajgattak; a byzanti uralkodók alatt pedig Prokóp idejében egyedül a slávok bírtak nemzeti gyűlési rendszerrel. Az ő horvátokról tudjuk: hogy ezek egy országgyűlésökről Kálmán királyhoz 12 követet küldöttek, kiknek ezen utóbbi eskü alatt fogadta, hogy jogaikat sértetlenül hagyandja 's megengedi nekik tovább is nemzeti gyűléseket tartani. A 14ik században Dalmáciában ezen gyűlések már oly szabályozottak voltak, hogy itten a szónok beszédét közbeszólásokkal zavarni tiltva volt, ekép tehát nemzetünk 300 évvel előbb birt szabályzott országgyűléssel, azaz parlamenttel, mint Franciaország és Anglia (?) hogy ezen időben minden rend küldött ezen gyűlésekre képviselőket, az kitetszik János zágrábi püspök privilegiumából, mely szerint ez, mint Zsigmond király kancellárja és felhatalmazottja, nemkülönben Horvát, Slavon és Dalmátországok kir. helytartója gyűlést tartatott, hova cujusvis status, conditionis et praeinentiae homines megjelentek 1396. ban. Zsigmond királynak több oklevele is van, melyekből kivehetni, hogy ő a városokat majd Körösre majd Zengre hívá meg gyűlésre. Bekövetkezett azonban a törökkel a vérengzés kora, midőn az emberek csak bajnoki tettek után sovárogtak, hogy meg nemesíthessék véreket, ekkor jöve szokásba a törvényhozó gyűlésekre csak a fegyverforgatásban híressé vált és sok jószágot szerzett nemeseket meghívni. Ezek személyesen jelentek meg a gyűléseken 's ez tartott mindaddig, míg egyes megyék rendezése

meg nem kezdetett. Ezen időtől fogva mi megyéink is épen úgy, mint Magyarországéi küldöttek képviselőket az országgyűlésre. Ezt erősíti ama körülmény is, miszerint a slavon megyéknek, midőn ezek 1745ben Horvátországgal egyesítették, törvény által meghagyatott: a tartománygyűlésre is képviselőket küldeni, hol egyes nemesek is megjelenhettek ugyan, de szavazatképesség nélkül. Ez nemzeti gyűlésünk alakja mai napig. Ezeket szem előtt kell tartanunk nemzeti gyűlésünk rendezésekor 's elgondolnunk: hogy az ősi idő természeties — a középkor nyers erő kora volt, a mostani kor pedig az értelmiségé 's emberiségé; ezek jótékony szellemétől ihletetten szónok következő indítványt terjeszt elő: *a szavazatok három negyede adassék az értelmiségnek és a népnek, egy negyede tapadjon a birtokhoz.* Az értelmiség és népség alatt érti szónok a megyéket és városokat, mint az értelem, ipar és kereskedés közvetítőit; azután a kerületeket, a tudományos akademiákat más tanító intézetekkel. A birtok alatt pedig érti szónok a gazdag földtulajdonosokat, u. m. a praelátusokat, magnásokat, káptalanokat 's a kormány és jelen nem levők képviselőit. Mivel pedig a megyék az értelem, népség és birtok nagy részét képviselik, következetes, hogy a szavazatok nagy része is őket illesse, mely az által éretik el, ha a szavazatok két negyede nekik adatik; a harmadik negyed felosztathatik a városok kerületek és akademiák között, az utolsó negyed pedig a személyesen megjelenőknek hagyassék, kik t. i. a 2ik pont szerint szavazattal bírnak. Egyébkint pedig szónok nem ellenzi, hogy a megjelenő értelmiség értesítő szavazattal bírjon 's ezért javasolja: hogy a megyék két képviselőnél többet is küldhessenek, 's a jelen nem levők küldöttei szabad szólhatással ruháztassanak fel. Végre: hogy a szónokok számára különös hely (tribune) emeltessék, hogy napló vezetessék 's minden szónoknak tetszésére hagyassék latinul vagy tótul beszélni, mert szónok a sláv nyelvben látja hazájának egyedüli mentő palladiumát. Ezen beszéd után a kérdés ismét előbbi élére állítottatott, hogy t. i. a báni levél által meg nem hívott nemesség bírjon e tárgyalás közben értesítő szavazattal? e kérdés másodszeri felállítására ismét egy sereg szónok készült nyilatkozni; de kik meghívottak nem levén, csak értesítőleg folyhatának a vitába, nemkülönben a hallgatóság zajos lármá közt kíváná a kérdés igenleges eldöntetését. Ezen elágzó 's könnyen zavart is támasztható nézetek egyesítésére R. A. bántáblai ülnök indítványozá: hogy minden megye eddig szokásban levő két képviselőin kívül többet is — de kiknek számát még is meghatározatni akará — küldhet a tartományi gyűlésre, mindazáltal olyanokat, kiknek tudományos vagy politikai jártasságuk, higgadt gondolkozásmódjuk, szóval tárgyisméretük egy vagy más alkalommal már kitűnt, kiknek szabad legyen indítványaikkal 's nézeteik előadásával megyéik utasítását támogatni 's azok kívánatit eszközöltetni. Ezen indítvány más szónokok által is pártoltatott, főkép következő alapokokból: nem tartatik tanácsosnak az intelligentia kezelőit 's a nemesi öszszes értelmiséget ezen tartományi gyűlésekből végkép kizárni 's így ezeket az ismeretek és tapasztalatok jótékony befolyásától megfosztani. Mondatott: hogy a horvát, dalmát és slavon tartományi gyűlések csupán értesítő testület, mellynek nincsenek számos tagjai 's ezek sem mind szónokok 's kik közülök ilyenek is, minden tárgyra vonatkozólag folyvást nem beszélhetnek 's az indítványok támogatására, vagy eljézésére újabb meg újabb argumentációkat nem hozhatnak fel; illy körülményben a közügyek tárgyai csak nyernek az által, ha a hozzájuk szólhatásra az általános értelmiség feljogosittatik. Nem is t a r t h a t n i attól, hogy ezen befolyás által a megyék 's egyes hatalmasok kívánatit sérelem ejtetnék, mert először ezen értelmiség csupán értesítő szavazattal bírván személtárgy felett sem határozhat; 2) mert a megyék által választatván ezek által bizonyosan olly egyedek jelöltetnek ki, kik azok bizalmát teljes mértékben bírják. Nem is kell a megyei követeknek ezen társaikban holmi ellenörködöket, vagy informatorokat nézniök, minthogy nem ezeknek, hanem küldöiknek tartoznak felelni. Elenyészik ez indítvány ellenében azok nézete is, kik állítják, hogy a tartományi gyűlésre megjelent követek utasításokkal látatva el, mellyektől demosthenesi szónoklat által sem szabad eltántorítatniök: fölösleges tehát a literatorok becsoódítottása 's b. mert való ugyan, hogy a megyei és városi küldöttek utasításokkal vannak

korlátozva, melyek hű megtartására esküvel is köteleztetnek; de nem kell felejtetni: mikép ezen utasítások többnyire általánosak 's csak gyéren bocsátkozhatnak részletességekbe — minthogy a' dolgok mi módon kifejlését előre látni nehéz; illy esetben igen is szükség van a' józan értelmiségre, a' dologhoz értő ismeretek és tapasztalatok nyilatkozására, mely esetben a' követnek nincs egyéb tennivalója: mint utasítása elvét kitanulva e' szerint szavazni a' részletes határozatoknál; nincs az sehol megírva, hogy a' követ utasítása betűihez lenne kötve, sőt van példa rá, midőn attól elállani köteles. Hányszor megtörténhetik, hogy bizonyos közönség valamely tárgy kellő ismeretével nem bírván, abban még is ellenző utasítással látja el követeit; kik — midőn azon tárgy szövegére kerül 's annak előnyös oldalait tárgyalattak által hallják előadni, kénytelenek ezen felhozott alapokat nagy bölcsen ignorálni, a' helyett, hogy oknak okot tehetnének ellenébe; mi jól esik illyenkor, ha ugyanazon közönségből többen levén jelen és szólhatási jogukat használván, a' kérdés illy kétes helyzetében a' követeket kiemelik a' zavarból, mely nekik semmi dicsőséget, az ügynek ellenben ártalmat okozhatott 'stb. Ezen indítvány mellett pártolólág szólalt fel még Váradmegye követe 's Horvátországnak a' pozsonyi országgyűlésen volt képviselője is; ez utóbbi különösen kiemelte 's közölte, hogy ezen indítvány egy jól szabályozandó képviselői rendszerrel épen nincs ellentétben, sőt teljes összhangzásban van nemzetek hasonló intézvényivel, az által t. i. hogy olly törvényhatóság, melynek keblében az értelmiség számosabb, több tagot is küldhessen nemzeti gyűlésére, kik indítványt pártolják. 2szor ez indítvány senki irányában sem gyakorol igaztalanyságot, minthogy olly megyék, melyek csak két követet küldenek, épen annyi szavazattal folytathatnak a' határozat-hozásba, mint mely — például hetet küldött. 3or komolyan illik gondolkoznunk már, miszerint annyi csatornát nyissunk meg, mennyit csak lehet, az értelmiségnek tanácsstermekbei édesgetésére, minthogy csak az számíthat biztos jövőre, mi ez által hozatik létre. Szólok tehát ez indítványt pártolja 's az annak értelmében küldendő egyedek számának maximumát czáfolására tért, kik minden megjelenő nemest értesítő szavazattal akarának megajándékozni, ezeket, valamint azokat is, kik a' báni levél által meghívottakon kívül senkit sem akarának ezen jogban részesíttetni —, szélsőségről vádolván ő a' medium tenuere beati — mellett akar maradni. Ellenzők pedig az indítványt a' szlavoniai követei és Körösmegye, nemkülönb Károlyváros képviselői 's mások; kik felhozzák, mikép a' követi méltósággal öszsze nem egyeztethető, hogy a' képviselők informátorok által legyenek körülvéve; hogy az utasítások határozottak 's hogy ekkép a' szónoklatok végtelenre nyulnának; 's hogy végre a' távolabb eső megyék nem könnyen találhatnak illy számfelületi követeket. E' nehézség az által enyésztetett el, hogy a' tartományi gyűlés mindkét országban tarthatása határozat lett. Ezekután a' zágrábi püspök szólt az indítványt pártolólág előadván: mikép a' magy. o. gyűlés és ezen tartományi gyűlés közt nagy különbség van; ottan két táblára oszlik a' törvényhozó test; itten csak egynél működik; ott 52 megye követei ülnek, itt csak 6 képviseltetik, melyek a' mellett a' főrendekkel ugyanazon teremben gyűlnek öszsze 's így kisebb számuk világos; kívánatos tehát olly mód kitalálása, miszerint a' megyék a' főrendekkel — habár számar nézve kevesebbek is, a' concurrentiát kiállhassák; ezen mód kimerítőleg adatik az indítványban, miszerint minden megye felhatalmaztatik szokott két követén kívül többet, például ötöt küldeni, de kik csak értesítő szavazattal bírandanak. Ha előfordul ollyas eset, melyre vonatkozólag a' megyei követei semmi utasítással sem bírnak, ekkor minden képviselőji kihallgattatnak 's mit ezek többsége akar, az bírand utasítási érvénnyel. Illy módon nagyobb kezesség áll a' megyei érdekek biztosítására, nemkülönb az értelmiségnek 's a' tárgyak több oldalú megvitatásának tágasb tér nyitattik. Még néhány szónok közbe szólt a' után elnökbán kimondá a' többség véleményét határozatkép, hogy t. i. mindenik megye eddig szokásban volt két követén kívül még ötöt küldhet; de kik csak értesítőleg szavazhatnak 's napidíjt nem huznak. (Folyt.)

Nemzeti színház. Szombaton november 1én, Lendvai Márton javára béreltszűnéssel, új szereposztással: Bánk bán. Eredeti szomorújáték 5 felvon. Irta Katona József.

M. gazdasági Egyesület. Két év előtt a' dohány-termesztésről népszerűleg irandó kézikönyvre 24 arany jutalom tüzetvén ki, az Egyesülethez versenyzésül e' tárgyban 5 pályamunka küldetett be, erről annak idejében a' nagyérdemű közönség értesítetett. Kiadván az 5 munka bírálattal, azon kellemetlen körülmény jöve közbe, hogy az egyik pályamunka: „Hass, alkoss, gyarapíts 's a' haza fényre derül” jelige alatti a' küldözgetések közben eltévedt és sehol nem lelhető. Minek következtében kénytelenek vagyunk ezennel nyilvánosan felszólalni, miszerint azon tisztelt hazánkfia, ki az érintett jelige alatti pályamunkát írta, azt még egyszer lemasoltatni 's alulirhoz f. évi december utolsó napjáig a' nevért jelígés levélke mellett beküldeni ne terheltezzék, ellenkező esetben az illető bíráló küldöttség kénytelen lenne a' jutalmat a' meglevő pályamunkák legjobbjának kiszolgáltatni. — Pesten, october 22én 1845. T. Ö. R. Ö. K. J. Á. N. S. K. egyesületi titkoknak.

A' pestbudai hangász-egyesület f. évi november 2án délelőtti 11 órakora a' nemzeti Casinóban, igazgató választvány választása végett, közgyűlést tartand, melyre a' t. c. z. egyesületi tagok és műkedvelők szivesen megjelenni kéretnek. Az igazgató választvány rendeletéből közli Ritter Sándor egyesületi titkár.

Bars vármegye october 20án Aranyos-Mártonon tartott tisztújító székének eredménye következő: alispánok, első Simonyi Ferenc; 2d. Rudnyánszky Flórián mindketten közfölkialtással; főjegyző: Szabó János; aljegyző: Farkas Pál és Kürthy Pál; főügyész: Juhász Benedek; alügyészek: Botka Bálint és Várady János; levéltárnok: Valentinyi József; főpénztárnok hadi: Simonyi Libor; házi: Boronkay László; számvévo: Reinprecht Ferenc; pénztárnok szolgabírói czimmel: Bajcsy József; főtitbiztos: Liszka Péter; verebéli biztos főbírói czimmel: Sütő Kázm.; kálnai hid felügy. esk. czim. Névery Flór.; főorvosok: Laszlavik Ödön és Wohland Tamás; főmérnök: Molnár János; várnagy: Kürthy Zsigmond szolgab. czimmel. Oszlányi járas főszbir.: Majthényi Gusztáv, alszb. Kosztolányi Károly; eskütt: Simonyi Sándor; garami jár. főszbiró: Brogyányi István; alszb. Farkas József és Simonyi Simon; eskütték: Veress István, Rajcsy János és Kis Adolf; aladószedő: Veress Antal; lévai jár. főszb. Faba Zsigmond; alszbirák: Dombay Gáspár, Ordódy Sándor és Tóth Dániel; eskütték: Farkas Miklós, Mészáros László, Veres Lajos és Szakmáry András; alpénzt. Szakmáry Alajos. Kis-tapolcsányi jár. főszb. Névery Miksa; alszbirák: Jeszenszky Károly főbírói czim. Kosztolányi László és Kis Sándor; eskütték: Lipsey István, Jancsovics János, Bodó Leopold és Lakics István; aladós. Oláh János; verebéli jár. főszb. Gaal Alajos; alszbirák: Juhász Zsigmond és Balogh Gusztáv; eskütték: Bajcsy István, Bende Vince, Gaal György és Molnár László; aladós. Csiba Ferenc.

Pozsony october 23kán. Mult vasárnap nyitattott meg a' pozsonyi n. szombati első magyar vas-pálya Bazintól Szenczig (Senkvicez); ezen darab nem több ugyan mintegy mérföldnyi, de az egész vállalat legfontosb, legtöbb nehézséggel járó része volt. Ismeretesek ezen első magyar vállalat viszontagsági, de aligha van tudva, miként annak első tervezője szintűgy, mint jelen építési igazgatója: Hieronymi Ferencz, hazánkfia! Istennek hála tehát e' részben sem szükkölködünk annyira, mint némelyek hiszik. Hieronymi ur nemcsak hazánkfia (születésre győri) de nyelvünk legbuzgóbb barátja is. E' jeles hazánkfiának terve azonban — ő maga első években az építést el nem vállalhattán kir. hivatala miatt — a' vasút első felének létesítésekor annyiban módosították, hogy a' ló- vagy később gőz-erőre is alkalmazhatólag amerikai rendszerrel tervezett vasut helyett, a' linez-gmündeni példájára szilárdabb de költséges pályát rakottt faalapra. Azonban a' költség e' miatti szaporodta és több nem épen menthetőleg tett czél-szerűtlen kiadás főlemészték az egész N. Szombatig számitott 500 ezer pengő forintot, midőn a' pálya még csak Bazinig azaz 3 mérföldnyire volt készen 1844d. évben. A' társaság nem bírván beszerezni az építés folytatására kívántató öszveget, 2 évig megszünt minden további munka. Ezalatt azonban azon csekély pályatöredék, mely egy félíg kész hidhoz hasonlítható, csak olly várakozáson fölüli forgalmat mutatott, hogy a' teljes kiépítésből reménylhető hasznót mindenki közelítőben számíthatá.

1844ben tehát előjogi részvények bocsátattak ki 's így az egész tőke 1 millió 1 százezer pengő forintból áll. Ezen öszszeg azonban a' pályának N. Szombaton túl Szeredig hosszabbíthatására is van számítva, mely utóbbi m. város a' Vág mellett fekvűdven egész Nyitra és Trencsény Pozsonnyali közlekedésének gyűlhelye 's indulópontja. Ezen hosszabbítás által a' Vágonszállított faművek és anya-

gok Pozsonyba vitelének egyenes és olcsó ut nyitattván a' társaságnak is szép jövőndő ígérkezik.

Az építés az idén kezdetett csak meg teljes erővel, még pedig az egész hossz egyszerre van munkába véve 's jövő esztendőben teljesen be kell végeztenie. A' főntebb említett darab, mely a' közönségnek most nyitattott meg, már egy részben munkába volt véve a' társaság első korszakában, azonban Bazinon túl mintegy 4 öles bevágása a' természetes földnek 1843. évi januárban az oldalak roppant nyomkodása miatt mintegy 300 öl hosszszan öszszenyomulván olly súlyú körülmények állottak elő, minőkre vasutaknál nem sok példa fordul elő. Azonban nemcsak ezek le vannak győzve már, hanem az egész pálya nagyobb részint késznek mondható N. Szombatig; valóban pedig Senkvicezentul is használatban van már, noha még a' közönségnek megnyitva nincs. Még az idén reménylik megnyitattását Cziffer nevű helységig, hova N. Szombat csak egy mérföldnyire van.

Említést érdemel az általános tisztelt technicusnak azon hazafisága, miszerint az egész technikai személyzetet születtet magyarokból alakítá, így mellette működik az orsz. építési főigazgatóság két igen jeles képzettségű tagja, u. m. Reitter Ferenc és Lechner Gyula urak, kik méltán jogosítanak azon reményre, hogy maholnap e' tekintetben sem leendő szüksége hazánkknak idegeneket fizetni drága pénzen, kik telt zsebeikkel oda mennek, honnan jöttek, úgy szólván faképnél hagyva bennünket. Közölgő téli munkaszünet alatt Hieronymi ur Angliát készűl beutazni, melynek nyelvét jól érti 's beszéli, kísérsje a' haza nemtője 's vezesse vissza e' hon díszére, mely miként csatornához bír egy Vásrhelyivel, úgy vasutainál Hieronymira fog büszkén mutathatni.

Ungváron octob. 1Skán. Tek. szerkesztő ur! Sajnálom, hogy bécsi utamból visszatérve kegyedet meg nem látogathattam; minek oka nem bennem hanem a' parancsolgató körülményekben keresendő. Most már itt vagyok a' híres Ungban, hol a' hon szerző Árpád hadai legelőször bejöttek 's honnan édes hazánkat négy szakaszra osztották mondva: „Tiszán innen, Tiszán túl 'stb.” Itt vagyok, mondva, a' híres és nevezetes Ungban, hol ifjuságom éveit sőt gyermekéim éltém örömkora is, mint a' rohanó Ung folyam habjai, olly sietve tuntek el! itt vagyok ismét a' kedves Ungban, mely nekem édes honom 's mellyen kis családom körébe jutva örömmámortól ittasultán járok-kelek, alig tudva: hol vagyok 's én a' jobb szellemeket sorra látogatva honomban, midőn egytől másához száguldozok, végre csupán az juttatja szembe, hogy hol vagyok, csupán az ver fel örömmáimból, hogy érzeni kezdem a' kövezt fulánkja it 's csak örömitas mámorom eltűntével vehem észre, hogy ez nem a' 'pesti', annyival kevésbé a' 'kimléletes, bécsi' kövezt!... De különös az a' 'hazás' és 'hazas' lény! Én az ungvári köveztre haragudni nem tudtam; sőt illy hasonlítgatásokra fakadék: ollyan ez, mint midőn a' hangász újai sokáig nem illeték a' hárfá idegeit, 's egyszerre hozzájuk nyulván fájni kezd a' művész kez és ő a' kapott hólyagokkal újain mitsem gondolva nem hagyja el lantolasát, mellyben ő olly 'édesdeden otthon' van! Vagy ollyan ez, mondám, mint az 'epigramm' 'stb.' 'stb.' 'S vigasztalám az azal is magamat, hogy e' részben S. A. Ujhely sem különöl; de 'Miskolcz' sem, sőt 'Kassa' is csak ollyan! Nemcsak; hanem 'Szikszó' még alábbvaló 's 'Dereczen' színt! sőt még maga 'Buda' is aligha nem! 'S eszembe jutott azon nem csekély javadalmunk is, hogy itt van egy csinos, nemes szellemű, 's eléggé látogatott 'casino!' melly igenigen sok társainál különöl, jelebb... és kedvesebb! mellynek többi közt, 'könyvtári gyűjteménye is' folyamathat és virágzásban van! a' választványi tagok izlését és szilárd gondolkodását szendén dicsőre. Csak egy szerföltött kár! t. i. e' választvány a' magyar időszak lapoktól nagyon mostohasan idegenkedik, mert nem járnak ide sem az 'Életképek' sem az 'Orvosi tár' sem a' 'Religio és nevelés' sem a' 'Protest. egyház lap' sem 's 'Erdélyi Híradó' 's egyéb 'magyar' lapok! holott, miután épen a' 'casino' 'és egyéb olv. társulatok miatt, és által a' magy. lapok előfizetőji száma szerfelett csökken, amazok szigorú tisztjökben állana, valamennyi akár politikai akár szépirodalmi vagy magyar divatlapot járattni! De bizzuk ezt az időre, melly ollykor kevesebb, ollykor azonban 'több gyümölcsöt' is termesz!... Több az, hogy itt, mióta megérkeztem, már az ungvári népközönség részéről nagygyűlés is tar-

tatott, mellynek a város rendezésére megbízott választvány véleményes jelentését beadta, oda járulót, hogy: 1) a tanácsba négy törvénytudó ültetessék; 2) hogy azok évenkénti fizetése 60 pfor. legyen; a többinek pedig 20 for. ezüstben, de nem a hazi pénztárból hanem a város jövedelmeiből kikerülendő; minő p. o. a' eskivám, vásári bíróság, panaszpénzek, dobszó-díjak 'stb. 'stb. 3) hogy miután törvénytudók ülendnek a tanácsban, a' bíró is törvénytudó legyen; mi végre megkerestetni rendeltetett az uradalmi igazgatóság, hogy a' kijelölés (candidatio) alkalmakor erre is terjedne ki figyelme, határozatván egy-szersmind ennek nem sikerültével az, hogy főlebb folyamodjunk. De minek beszéljem én mindezt? Elmondom azon egyet, miből a' többi önként is foly, t. i. azt, hogy a' város megváltása' közakarattal elfogadtatván, fogantszerzése elhatározatott! — Zombory Leopold.

Figyelmeztetés gyümölcsoltványok eladása ügyében. Azon t. cz. gyümölcskedvelők, kik a' központi országos faiskolából f. évi őszszel vagy jövő tavaszkor eladandó oltványok iránt becses megrendelést tenni szándékoznak a' méltóztassanak e' részbeni akarattal a' magyar gazdasági egyesület titoknokai hivatalához (üllői ut gr. Károlyi ház) intézendő „bérmentes“ becses levelök által mentül korábban nyilvánítani. — Az eladható oltványok összes száma két ezret meghalad s bizonyosan több lenne, ha nemesített csemetékkel tömött, de nagyon is szűk korlátu faiskolánkat oly igen nagyszámu jelesebb gyümölcsfaj szaporítására nem kellene fordítani, mint azt a' legközelebb közöltük „oltvány-jegyzékből“ látható jelesbnél-jelesb gyümölcsfajok nagy változatossága is mutatja; de más részről az is nyomatékos dolog, hogy a' körtve-és almafák, halk növények miatt — kivált a' mi nem buja pesti földünkben — rend szerint 5—6 s több évet kívánunk, míg oly nagyságra juthatnak, hogy eladásra tökélyesen minősültek. A' vidámabb s gyorsabb növényű barack-fajokra nézve pedig a' mult tavaszi kései fagy több mint 7000 barack-nemesítvényünket tett egészen tönkre. — Reméljük nem sértünk senkit, midőn eleve, minden legkisebb neheztes megelőzése tekintetéből nyilatkoztatjuk, miszerint azon esetben, ha mindőn t. cz. megrendelő kívánatát egészen kielégíteni nem bírunk, a' jogszerűség s méltányosság előnkbe szabta köv. szabályokhoz fogunk alkalmazkodni: 16 r' részvényeseknek, mint az ügy tényleges pártolónak egyesületi szabály-biztosította előjoga méltányoltatni fog a' nemrészvényesek irányában. 2szor a' részvényesek közt az idő dönti el az elsőbbséget, azaz ki korábban jelenti megrendelési akaratát, ez által nyert igényére figyelni tartozunk. 3szor ha a' megrendelt számmal, vagy az épen kijelölt fajjal nem szolgálhatnánk, késedelem s levelezési költség-kimelés tekintetéből is kérjük a' t. cz. megrendelőket, méltóztassanak egyuttal nyilvánítani: főlhatalmaznak é bennünket a hiányzó fajoknak másokkal lehető kicserélésére? megnyugtatóul kijelentvén, miszerint oltvány-helyettesítésünk következtében a' netalan elfogyott jeleseket ismét csak jeles-, s talán a' megrendeltnél jelesebbel is pótolhatjuk. 4szer fizetés iránt megrendelőskor előreméltóztassanak rendelkezni, valamint azon alkalomról is, mellyel a' szállítás biztosan eszközölthetik. 5szor a' bepakolás, darabjától 1 pgo krval számítva, úgy a' szállítási költség is a' megrendelőre haramlik. 6szor az oltvány darabjának ára, barackokra nézve a' tavalyi 20 kr., más gyümölcsfajakat véve pedig 24 kr. ezüstben, részvényesek számára mindazáltal részvényekhez kötött kedvezvényélfogva — félár—vagyis 10—12 kr. 7szer figyelembe ajánljuk végre azt: miszerint nemesítvényünk nagyobb része harmadéves; és hogy azok mind magvadoncz-talpokba oltatvák. Pesten october 25én 1845. A' magyar gazd. Egyesület kertészeti szakosztálya határozatából Tothfalusy Miklós *) szakosztályi segédjegyző. Láttam Török János.

Rövid közlemény Horvátországból. October 14én tartott tartományi ülés alkalmakor bán ő excja miután a szerémi főispán indítványára nádor ő fenségének felszázados ünnepére köszöntő felirat

*) A' fák szabályszerű ültetése előtt ágaik s gyökereik okszerű elmetzésére nézve, emlékeztetjük tiszt. olvasóinkat a' „magy. Gazda“ mult évi első félévi 16 és második-félévi 12. úgyszint a' f. évi folyam első fele 2ik számában közölt igénytelen vezér vonalok használatára s ha úgy tetszenék, újabb megolvasgatására.

szavaztatott, nemkülönb a' tartománygyűlési jegyzőkönyv s ő felségéhez intézendő számos felirat — u. m. a' horvátországi helytartó-tanács, a' turopoliaiak szavazatjoga, a' zágrábi püspöknek horvátországi primássá leendő emeltetése érdekében felolvasztatták — az ez évi tartománygyűlést ünnepélyes beszéddel szétosztatá.

Lapszemelvény. (Budapesti Híradó). Lassan lassan tisztába kezdenek jöni egyes politikai lapok azon szójárasokra nézve, mellyek mellett vagy ellen eddigelő roppant tollharcokat küzdtek. E' részben nem keveset köszönünk a' B.P.Híradó közelebb számainak, mellyeknek sikerült végre megtalálni a' P. Híradó által kiküldött centralisatio valódi jelentését s tulajdonképeni értelmét.

Ez kétségkívül nem csekély nyereség, mert ha egyszer a' vezérek annyira jutottak, hogy látni kezdik, mit akarunk, apródonkint a' közvitézék sőt a' távolabbi szemlélők is eligazodhatnak e' tekintetben; minek azon jó következtetése leendő, hogy egy rész még erősebben vegyül a' küzdők soraiba, mások meg szép csendesesen visszafordulnak s elballagnak, nem akarván olyl téren s oly tárgyakért pazarolni erejüket, hol nem azért vátik a' harcz, mit a' zászlófeliratok hirdetnek, és a' elyenerendő győzelmi tárgyak nem olyanok, miknek megszerzésükért legtöbbén vállalkoztak.

A' P. Híradó tehát — mint a' B.P. Híradó közelebb számaiban megmutattatik, *nem parlamentarizmus* behozatalát sürgeti, hanem *csak egyes köz-igazgatási tárgyakra* nézve megállapítandó *tiszti felöltséget* ohajt s így, mint a' B.P. Híradó megjegyzi, tájékozhatjuk magunkat, tudván, mi fekszik tulajdonképen a' parlamentarizmus nagy szavak alatt.

Mi ösztintén örvendünk e' fordulaton, örvendünk pedig kiáltó szükségünk iránti igaz részvétünknel fogva. Ugyan is mindkét láptársunk szép számu olvasóközönséggel bír; ez alkalmasint már azt is várta s várja jelenleg is, hogy az ország v a l ó d i szükségsei s ezek megszüntetésének módja érintett lapokban is, minél több oldalról vitattassanak meg s ez által segítessék elő — némi részben legalább — a' teendők iránti eligazodhatást.

Ha a' B.P. Híradó tudja, mit akar a' P. Híradó, nem leendő szükség ez utóbbit olyasokért megtámadnia, miket akarni ennek tán eszeágában sem volt. Ha a' P. Híradó látja, hogy a' B.P. Híradó nemcsak nem ellenzi a' Híradó célját, hanem e' helyett mindent elkövet annak megközelítésére — úgy örökös pörlekedések s keserű vagdalkozások helyett békésen haladandnak egymás mellett, egy azon célra törekedve, egy azon eszmeért buzogva, hogy t. i. a' megyei tisztviselők, főleg pedig a' szabad választásbeliek, valahára már szorítottassanak minél nagyobb felöltségre!

Csak azt sajnáljuk, hogy a' B.P. Híradó e' felöltsége előbb nem érkezett, mielőtt t. i. az oppositio vezetőtagjai a' P. Híradó ellen — ennek valóságos centralisatiójától tartva — kikeltek volna. Azonban, ha későn is, jobb valaha, mint soha; — egyébiránt most már ezek részéről is számot tarthatni kibékülésre; mert hol a' neheztesnek alapul szolgáló bizonytalanság meg van szüntetve, ottan további komoly nehezteselés ok nincsen!

Budapesti napló. (Oct. 30kán) Nádor ő fenségének a' városi hatóság részéről kirendelt küldöttség terjeszté föl a' légszuszálattal világítás iránti szándékot és tervet; s ezt ő fenség helyesléssel fogadta. — Az orvosi egyetemen mult hétfőn ünnepélyesen igttattott hivatalába az orvossebészeti történet rendkívül tanítója Stockinger Tamás tr. ur; *) ez ünnepély egyike volt azon örvendetesbeknek, mellyekben a' magyar nyelv diadalához közleget; a' beigtató szót a' az ezt követte igen érdekes tartalmu értekezés — mellyben tr. ur az újabb kor gyógytálmányait az ő tanok kiegészítésének bizonyítá — nem kevésb hazafiságot, mint szabályos tiszta magyarságot tanusítának. Legközelebb mult szünnapok alatt az egyetem épület rozsdás fala kicsinosított; a' fűvészkerthen is az ő nagyszerűség helyét törpe kis üvegfedelű rekeszték pótlandja; így a' nyáron által szabadon tenyészett növényzet a' zuzos télre szük börtönbe szorult; miként a' szabad röptű szellem, midőn egy helyre csigáztatik. — Hajdan a' római hölgyek vészély idején rongyokba öltöztek s hamuvál hinték be selyemfürtjeiket; most a' mi hölgyeinktől kívánunk áldozatot körülményeink: a' talabor meredt szoknyák (Steifrockok) ideje lejárt! ugyanis hatóságilag megtiltatott a' keményítő-készítés burgonyából és búzából s gabonából a' pálinka-főzés. E' szerint tehát a' közönségség számára jószereu adag megkiméltetik; de ki törli le majd a' siránkozó sereg könyeit, melly pávamódra szo-

*) A' k. kir. engedélyező levelet az orvosi kar szinte ujonan választott jegyzője Réczey tr. ur olvasta föl.

kott illetően duzzadozó köntösben szem előtt lebegni s e' nélkül tán nem is szépnék, vagy divatszerűen öltözöttnek sem képzeli magát. — Mennyi tudós törte már fejét: miképen lehetne kitalálni a' kör négyességét? s nem rég egy vendég a' király-utczában letelepedvén mindenkit meghitt arról meggyőződés végett; de ugyan mit törék mindannyian hasztalanul fejüket? hiszen nálunk a' kör maga gyakorlatilag megmutatá, hogy ő már eddig is saját, egyesült hogy egyesítsen“ jelszavával, tökéletesen képes önmagát háromszögíteni, s ha így halad, kétségen tul négyességíteni is; ugyanis az irodalom és művészet néemely baráti, borsódzván hátuk csak hallásától is amaz elnevezésnek, összeültek, tanácskoztak s elköltöztek; más baráti ismét összeültek és maradtak; ismét harmadrendű baráti hogy a' szakadás s háromszögűség teljes legyen, működték és eszközölké, miszerint az ősi kör nem z e t i és p e s t i sarjadékaiból még egy harmadik; közhasznu gyűléde a' széputezai Almásy házban származzék; s így egyesült, hogy egyesítsen. A' történethez commentar nem kell; hanem azt mégis szeretnők tudni: vajjon keleti rajszaporaság ez, — vagy más ellenző szellő fuvallata? — A' bolti kirakványok egyik legnevezetesebke Tschógl Gáspár városháztéren, mellyben legszebb jegületi alakok láthatók a' bécsi műkiállításból; két korona és egy jegecz-oszlop főleg, nemcsak a' bábész gyermekesortot, hanem műretőket is szemlére vonz. — Mint halljuk Liszt a' zongorahős Pestre jöttével egy adandó hangversenye egész jövedelmét a' h a n g a s z -egyesületnek ígérte átengedni; — Viardot-Garcia asz. és Sívori Camillo európai hírű énekesek már jövő héten lépndnek föl nemzeti színpadunkon; Liszt és ének mindenesetre oly varázs-szerek, mellyek télen át az élvező közönséggel tán könnyebben feledtetik az éhezé inséget. — Az iparegyesület részéről küldöttség működik az egylet számára építendő lak tervén; öröm tudni, hogy a' sokféle ipar közt már a' hazai is annyira vergődött, hogy házat vehet vagy építtethet magának. — Nemzeti muzeumunk számára két becses ritkaságot küldött Hohenlohe S. hg. nagyváradi nagyprépost; két, pókhálóra festett bibliai képet t. i. mellyek egy időig Emich G. könyvárusnál valának láthatók. Fm. Eszterházy Pál ő hsgégétül pedig némely szobrászati s festészeti remekek ajándékozásáruul biztosítva van a' Muzeum igazgatósága. — Nemzeti dalszínészetünk remény-Csillag rózsája két gazdag izraelita nő költségin fog művészetünk számára kiképeztetni; kik magyarságot buzogván, ez áldozatot örömmel teszik a' nemzeti Thalia oltárára; ily szép művészet-pártolási példák után reméljük nem lesz módunk e' téren többnyire csak hálatalansággal találkozni. F. é. oct. 22. benyújtott tisztí tudósítás szerint, Pesten találtatott: a) a' molnárknál 9176 mázsa liszt, 7685 pesti mérő buza; b) pékeknel 20,819 mázsa liszt 3415 m. gabona; c) lisztárusoknál 13,699 mázsa liszt 15,410 m. gabona; d) parasztkenyérsütőknel 60 mázsa liszt 75 m. gabona; e) gabona-kereskedőknel és hengermalomban 67,600 m. gabona: összesen 44,504 mázsa liszt 97,485 mérő gabona.

Amerika. Britannia postagözös Ujyorkból sept. 30ig terjedő tudósításokat hozott Angliába, melly szerint az egyesült statusok és Mexico közt kiütendő háborút — mint elhamarkodott pusztá hír építvényét — teljesen elmaradottnak jelentik. Ezen kérdés közelebbi alkalommal az unióban kormányilag fölvetett s tagadológ döntetett el; miért is — a' rövid időre megszünt diplomatikai közlekedés Mexicoval az unio által ismét meg fog kezdetni s azon hadi erő, melly nem rég Taylor tábornok segítségére küldetett, mellyel — ha netán Mexico részéről megrohantának, magát és a' tartományt kellőleg védhesse — most vissza fog hivatni. Texas bekebelesítése képleg (formaliter) még nem történt ugyan meg, de végrehajtása már elrendeltetett s általános a' hiedelem, hogy ezt Mexico erőszakoskodással akadályoztatni nem fogja. — A' mormonok, és antimormonok közt az ingerkedések ismét vérengzésre kerültek. Varsóbul (Illinois status fővárosa) érkezett és sept. 17én kelt irat szerint a' mormonok, kik az érintett városban nagyobb számmal laknak, az antimormonok által tüzzel és vasal üldözttettek; az üldözök elszánt akarata ezen általok gyűlölt sectát a' statusból teljesen kiirtani s e' diühökben annyira is haladtak, hogy Hancock grófságban sept. 14ig 60 mormonház tétetett hamuvá. — Ugyanez irat statistikai adatot is közöl Ujyork város lakosságára nézve; az érintett város jelenleg 366,785 lakost számít keblében, mellynek népe 1840. ben még csak 312,718 lelket tón; a' növekvés tehát 5 év alatt 54,075 szám; az egész ujyorki status nép-sége pedig 2,750,000re megy. — Story József az egyesült statusok leghiresb s alaposabb tudományu jogtudósa sept. 10én korának 66ik évében Bostonban elszenderült, ő a' harvardi egyetemen jogtanító s a' „Commentaries on the Constitution of the United States“ úgy a' „Treatise on the conflict of laws“ és más a' jogtudomány körébe vágó iratok szerzője volt, mi által neve a' tudomány embereinél halhatlanságot, népe szívében pedig hálás emléket viva vevének. — Buenos-Ayres és Montevideo közt a' háboruszkodás szárazon és vizen megkezdett, az elsőben szigoru katonai őszszeirások tétetnek.

Spanyolország.

A' M. Post madridi hírei közt többi közt említi: hogy a' britt kormány a' spanyol és francia udvaroknál ünnepelesen nyilvánította: mikép a' francia király ifjabb fiának Montpensier hgnek dona Luisa spanyol infanszóvel házassága iránt oly értelemben, hogy ez idővel a' spanyol trónhoz örököségi igényvel bírasson, sehogy sem egyezik meg, sőt ezt nem is fogja tűrni; hozzá adván azt is, hogy ezen öszszeköttetésnek Ausztria-, Orosz-, Poroszország, és Portugália is ellene vagynak. „Ezen hír — mondá Sun, ha való — akkor igen érdekes, egyébiránt meg kell jegyezni: hogy a' M. Post madridi hírei többnyire carlista tollból folynak.“ — Miként előbbi számlunkban említettük — a' Lopez, Cortina 's más az alicantei zendülés miatt elfogott főgyedek pörét bevégezték, mellyben ezek szabadoknak jelentettek ki törvényszék útján; habár a' vádlottak e' mellett még azt is kívánták, hogy törvénytelen elfogatásukat megrendelő személyek tettei is bírói eljárás tárgyai legyenek. Don Joaquim Lopez — az 1843ki coalitio hőse — ki egyike volt a' védelmező ügyészeknek, többi társaival együtt védelme közben gyakran alkalmat vón a' kormányt vádak 's bántalmakkal ostromlani; melly kifejezései a' jelenvolt hallgatóság részéről nagytetszési zajjal fogadtattak stapsolásokkal kísértettek épen úgy, mintha „Thalia templomában — s nem az igazság sanctuariumában leendetek“ — mondá a' madridi levelező. Mi pedig e' tekintetben leginkább szembe ötlék, az volt, hogy a' törvényszék elnöke sem a' zajongó hallgatóságot, sem pedig a' sértegető ügyvédeket rendre nem utasítá. Minek következtése lón, hogy a' végrehajtó kormány ezen törvényszéki elnököt, habár az alkotvány akaratára szerint a' bírói hivatal elvehetetlen is — hivatalából letétet 's parancsot adott: hasonló jelenetek ezentuli nem szívézésére. Az a' nélkül is népszerűlenné lett kormány ez által új adatot szolgáltatott ahoz, mi a' népelégületlenséget az új adó kivétele által ellene igazgató. Teljes megbukását az ayuntamientos új választásától várják.

Franciaország.

Oct. 13án a' St. Cloudi miniszteri tanácsban a' francia király elhatározta, hogy azon bajnokok tettei örökítésére, kik Algírban a' Dzemma-Ghazauat melletti csataterén a' francia zászló mellett éltöket feláldozák, emlékoszlop állíttassék, mellynek táblázatára az elhunyt tisztek és köztvézek neveik bevéssenek; — hátramarádtt özvegyeik 's árváik pedig az elhunyt hős érdemeihez 's állásához mért nyugdíjjal örvendeztessenek meg. — Lamoriciére algíri ideiglenes parancsnok oct. 1jéről kelt levelében megerősíti ama hirt, hogy 200 főből álló francia dandárt menete alkalmakor Abdelkader lovasai elfogtak, 's ennek foglyává lettek; ez eset megbosszulására az öszszes francia hadsereg Oranban öszzpontosult — hogy mielőtt a' védő tábor megérkezne — tönkre

silányítsák az emírt — egy illy hadmenet alkalmakor Valsin' Eszterházy tábornok, kinek 1000 lovassal előre kell vala sietnie, két arab főnököt, mivel ezen parancsának engedni nem akartak, saját kezével ütött agyon. — Ezen algíri hadsereg irányában közelebbi alkalommal szóba hozott a' dromedárok használása is, melly állatfaj gyorsmenete 's kitarása miatt a' katonaság 's máhák szállítására e' forró vidéken igen alkalmasnak ítéltetett. — Don Carlos és nője Genuába érkeztek, hol az infans fiai, kik a' sardíniai hadseregnél vagynak szolgálatban — szinte megjelentek. — Sue Jenőrül állítják, hogy minap szobáiban dolgozó lakatos kendőjénél fogva a' csillár-tartó kapason magát felakasztotta; mi kár, ugymond egy lap, hogy a' párisi titkok már befejeztetvék, ez is új jelenet leendett e' cím alatt: Sue Jenő és az emberszállár. — A' Moniteur közli azon jövődelmi rovatokat, mellyek indirect adó útján első kilenz hónap alatt vétettek be. Ezen bevételi egész öszszeg: 588,084,000 frank; vagy is 14,235,000 frankkal több, mint a' mult évben; majd minden rovatban növekvés mutatkozik; így a' dohány a' 2,826,000 fr. az italműeknél 3,403,000 fr. — a' haszonvételi cikkekénél, mint a' só stb. 2,113,000 fr.; a' cukorvámánál — francia gyarmati cukor 2,113,000 fr., külföldről hozott 1,136,000 fr. és a' belföldi készítményű 2,605,000 fr.; postadíjnál 1,491,000 fr. bélyegnél (Stempel) 1,265,000 fr. stb. Ezen rovatokból egyszersmind az kitűnik, hogy a' francziáknak nagyobb szükségök van a' jó boroskára, mint sóra; ha az nem jutna eszünkbe, hogy amaz fényűzési cikk levén drágább 's töle az adó is zsirosabb. — A' marseillei kikötőben oct. 13án szép látványnak voltak tanúi: Livornonát t. i. itt kötött ki ama francia hajó, mellyen a' romagnai zendülők számára 99en hozattak, kijövé a' hajóból szájtátott számúkra akadtak. — Ezen férfiak a' fiatalság virágzó delén 20 — 30 év közt állnak; többnyire kézművesek, de kik közül nem hiányzanak az irány 's lélekadó ügyvédek sem. Marseilleben tartózkodó társaitól örömmel fogadtattak, de melly rövid időig tartott, mivel a' francia kormány viszonzani kívánván ő szentségének ama készszívűségét, mit a' jezuítákra nézve tanusított, őket őrizet alá tétette 's később máshová szállíttatandja.

Anglia.

Nem rég a' marokkai császár Victoria királynőnek ajándokul pompás arab lovakat küldött, az angol uralkodónő e' mezon sem akarván elmaradni jelenleg Anglia leghíresebb gyáraiban tett rendeléseket — a' legdrágább shawl, selyem, atlatz és bársony kelmék készítésére a' marokkai császár számára. — A' Times közelebbi egyik számában közöl bizonyos tengerész tiszttől irt levelet, ki az afrikai partokhoz szállított czirkáló hajókon van hivatalban, mellyből kivetheti, hogy mind az, mit eddig a' két hatalmaság — Franciaország és Anglia — a' rabszolga-ke-

reskedés elnyomatására eszközül használt, e' czél legkevésbé sem közelít meg, hanem egészen ellenkező rendszabályok lennének megállapítandók ezen aljas üzlet teljes megszüntetésére, t. i. az Amerikában felállított rabszolga-piaczok teljes eltörlése. „Itt vagyunk mi — így ír a' levél — a' világnak szánakozásra legméltóbb vidékén; négy vadászatra küldetünk, vagyis olly lehelenség eszközésére, minő a' rabszolgaság elnyomatása. Mi itt a' tett helyén látjuk, mikép feladatunk először rögtönzött, másodsor létesíthetlen. Hallani Londonban szerződéseket 's ezek nyomán egyesült francia és angol hadi hajókat ezen partokhoz czirkálásul küldetve, de a' kívánt czél ezért elérve nincs. Mindaddig, míg e' vidéken egy néger pár dollártért megvásárolható, kiért az amerikai vásártérekén 80 — 100 font sterling vételár fizetteik; találnak a' romlás emberei eszközt és módokat a' legszigorúbb vigyázatnak is kijátszására. A' francia hajók e' miatt olly kevésbé aggódnak, hogy még soha sem volt halható, miszerint ezek egy vagy más rabszolga-kereskedő hajót elfogtak volna. Egyébként is mi néhez feladat 200 m. föld hosszúságú partot őrizni, könnyű átlátni; de ha épen lehetséges volna is — még akkor is tér engedtetik a' kijátszásra, midőn a' flottának bizonyos időben pihennie kell, mi a' vigyázékony esalásnak nyílt alkalmul szolgáló üzlete valóítására. A' rabszolga-vásárok Amerikában ama' középpont, hová az emberszeretet erélyességének különösen törekednie kell, ha e' téren sikert aratni akar; töröltessenek el ezen vásártérek, 's az ezeket megkívántató eleven portékákali ellátásra vonatkozó gondoskodás önként megszűnik. Egyébiránt a' czirkáló hajók népsége sem a' legjobb befolyással van e' foglalkozásmód, az erkölestelen emberekkel szüntelen érintkezés mély alapját készíti lelkekben az erkölestelenülésnek, mit — alkalmhiány miatt meg sem előzhetni, nem létesíthetni t. i. az annyira szükséges katonai fegyver-alkalmazást, minck fő támasztéka a' szakonkénti fegyver-gyakorlat; a' tisztek olly szokásokkal kezdenek megbarátkozni, mi köztük a' civilisatio szelid eszméjének alig ha besületére válik. Theoreticus üzerek megegyezhetnek a' legjobb mód felett, mi a' rabszolgaság elnyomatását eszközölheti, a' létesítés azonban a' gyakorlat terén e' legjobb módot csak elmélet szüleményének 's célszerűtlennek bizonyítandja; íme pár példa: Azon helyen, hol mi a' mondott célra őrt állunk, mintegy 3000 néger vásároltatott öszsze, hogy nyereségre kivittessék; de ezen elszállítás annyi nehézséggel küzd, hogy ezen évfolyam alatt csak kevés egyeddel sikerült a' vásár; ezen tömegnek egy helyeni tartása az élelmi szerekben drágaságot okoz, mit a' szerencsétlenek iszonyatos bánásmóddal rónak le; így reggelenként mint sertésnyáj kihajtatnak az erdőre vad gyümölcskeresésre stb.“

Dunavizállás: Budán oct. 27kén: 8' 4" 6" a' 0 felett.

87dik szám.

ÉRTESÍTŐ.

1845.

Gőzhajózási jelentés.

A' dunagőzhajózási társaság részvényeseihez.

A' es. kir. szabaditekos dunagőzhajózási társaság igazgatósága részéről ezene tudtul adatik a' t. cz. részvényeseknek, miszerint az új szelvények (Couponsbogen) az eredeti részvény jegyek előmutatása 's átnyújtása mellett f. e. november 3kától kezdve fölvehetők akár Bécsben a' társaság számvéviségi akár Pesten a' gőzhajóhivatalnál. Kimutatási rovatok az illetőknek ingyen fognak kiszolgáltatni Pesten, Octob. 21kén 1845. 2-3

Németh Vilmos könyvárosnál Brassób. épen most jelent meg **a' Polgári és Pórkönyvtár első füzeté:**

Az aranygyártó falu,

Zschokke Henrik után fordította Köpe János. — Ara 24 kr. p. p.

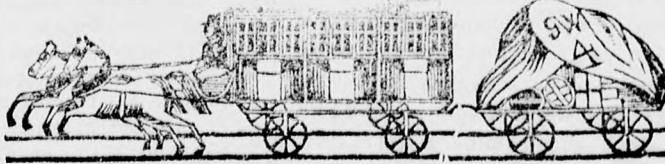
Ezen erkölcsi népnevelést és anyagi jóllétet eszközölő irományok annál is inkább ajánlhatók a' t. cz. közönség és különösen mind azoknak figyelmébe, kik olly lelkesen és atyailag munkálkodnak a' nép erkölcsi és anyagi jóllétének emelésén, mivel kellemesen és népszerűen oktatnak arra, mikép juthat el magyar né-

pünk is a' jólét magas fokára, mellyen ő is más nemzetek példája szerint szorgalma és iparának mindig gazdagabb gyümölcsöt arathatja. — Találhatik a' két magyar honnak minden könyárosinál. 2-2

Erdei favágások eladatása.

A' kalocsai érseki uradalom részéről hirdettetik, hogy az idej erdei vágások fél holdankint Kalocsán 1845ik évi nov. 17kén sz. Istvánon 20ikán 's 21kén; Bácsban pedig dec. 4kén árverés útján készpénz fizetésért elfognak adatni; részletesb tudósítást a' kerületi tisztartóságok, 's Kalocsán az urodalmi igazgatóság adnak. 2-2

Hetedik részletfizetés a' pozsony-nagyszombati első magyar vasut-vállalat elsőégi részvényeitől.

Nevezett vállalat igazgatósága a' hetedik részletfizetés be- szedetését —

100tul 10, vagy is egyegy részvénytől 20 pengő forintjával — elhatázza, 's határnapul **1845ki december 1jét tűzé ki.**

Ezen határnap után történendő fizetésekre nézve késkedési kamat fejében alapszabályilag 6% állapítatik meg; hapedig valamely tartozás a' vég-határnapig vagyis

1846ki február 1jeig

le nem rovatnék, ekor az illető részvény kitoröltetik a' társaság könyveiből 's a' már előbb tett fizetések a' társaság tulajdonul fognak tekintetni.

Részletfizetéseket tehetni Pozsonyban a' vállalat középponti hivatalánál, vagy Bécsben, a' es. szabaditekos éjszaki vaspálya pénztáránál.

Kelt Pozsonyban, oct. 22kén 1845. A' pozsony nagyszombati első magyar vasutvállalat részéről **Kampfmüller Ferencz** igazgató. **Kohlmann H.** titoknok. **Neubauer Pal** igazgató. 1-3

Gabonaar váltó garasokban.

	Tisztábuza	Kétezeres	Rozs	Arpa	Zab	Kukorica
Pesten, oct. 21. (pesti m.)	230-320	220-240	180-195	— 125	77-86	100-110
Ujbeésen, " 17. (poz. m.)	130-140	100-110	— —	45-50	45-46	50-60
Győrben, " 18. " "	100-200	140-150	120-140	80-90	48-50	80-90
Baján, " 18. " "	127-157	109-135	109-110	59-60	46-47	— 57
Mosonyban, " 23. " "	160-165	150-155	130-110	80-85	45-46	85-90
N. Szombatban, " 17. " "	168-174	— —	125-127	86-88	50-52	— —
Temesvárott, " 13. " "	100-130	53-80	— 52	— 42	— 35	— 40
Miskolczon, " 20. " "	140-150	120-125	110-115	70-75	43-45	90-100

millió fnyi értékelőállítás eszközöltetik; vagy is a jelenleg értéktelen mocsártérek ezen csatorna által hasznosítottak.

d) Ki nem számítható haszna lenne e vállalatnak erkölcsi hatásában. — Aki tudja, hogy hazánkban a vállalatok legfőbb akadálya a vállalkozási szellemletelési képesség hiánya: az mindenestre igen szívesen egyet fog érteni velem abban, hogy csak hasonló nagyszerű vállalatok létesítése által szüntethetik meg mindkettő a legbizonyosabb és tartósabb módon; s egyet fog érteni ugyanabban is: hogy egy ilyen irányadó, vállalkozásra lelkesítő vállalat anyagi hasznáival alkalmasint felér a közhazára háramló haszon és szellemi nyereség tekintete is.

Hazánkban számos, mindennemű czélokra alkalmas, vizeiben roppant kincs fekszik; melyet azonban csak szilárdult vállalkozási szellem s létesítési képesség varázsolhatnak kiaknázhatóvá; ezért ilyen vállalatokat, minő a szóban levő, nemzetünknek elhanyagolni vétkezés nélkül nem lehet; de nem lehet az olly tehetséget is, minőt hazánk Beszédes mérnök urban birni szerencsés, jó számítással használatlanul — s átültetlenül újabb nemzedékünkbe — elporlani hagyni st. b.

Ezek valának azok, miket a csatornára vonatkozólag említett M. Gazda 22dik számában elmondék; velük éla vállalatról nézetem s meggyőződés; mely cselekvénnyel ha nem használhaték, bizonynyal nem is árték. Czélom csak apostolkodás volt a jól indulni kezdett vállalat mellett; s hasonló üdvözléssel mentem volna elibe, minden egyéb, bármely irányban vonatkozó nagyszerű, de a pestszegedi csatornával egyenlő hivatást teljesítő csatornavonalnak; nem nézve azt, hogy ki tervezett már ez előtt csatornát; s nem azt: hogy Szolnok vagy Szeged között kötéssék é öszsze Dunánk a Tiszával. — Ezt bizony nem néztem volna; mert tudom hogy a tágas közön, mely a Ferencsatornától fölfelé helyt foglal, legalább még más 10 csatorna is elférne, s jótékonyan hatandna sivatag környékére. — Pártoltam tehát azt, mellynek ügye legjobban indult s mellynél leginkább lehetne reményleni, hogy belőle csakugyan lesz valami. — Megjegyzem, hogy pártolócikkem előbb küldetett be az illető szerkesztőséghez, mintsem Balla urnak támadó cikke megjelent.

Balla ur azonban, a helyett hogy pártolná azt, melly már indulófélben volt, jónak látta feltámasztani a halottakat; s a pestszegedi vonal helyett egy ollyant ajánlt, mellynek sem azon előnye nincsenek, mik megvannak a pestszegedi vonalnál — mert az általa ajánlt vonal egyedül szolgál a terület terményezze — sem társasága, sem törvény által ótalomba véve nem vala. — B. ur még is kedvét találta a víz elleni uszásban; s táborozását egész hadi erejével a f. é. Jelenkor 18iki számában élethálra megkezdte. — Cikkekben nem csupán mint ellenzójét látjuk a pestszegedi vonalnak, hanem egyszersmind megbizottjaként jelenik meg számos ollyatén földbirtokos és községeknek, kiknek birtokin keresztül menendne az általa — vagy is inkább az, egykori Balla mérnök által ajánlott csatornavonal. — És nem megvetendő ajánlatat teszi a nélkül, hogy a megbízóleveleket előmutatni érdemesnek találja. — Még is, megvallom, fölléptét magamban nem helyesltem; mert nem könnyű dolog nálunk csak odáig is eviczkelni, a mennyire már a pestszegedi vonal ügye e pillanatban állott; gondoltam: bizony kár annyi puskaport vesztegetni az olly előre láthatólag terménytelen táborozásra; de hallgattam és sajnálva sajnáltam a szertevonást, s az egész föllépésben nem látam egyebet időnkivüli indítványozás-szenvedélynél! — De tisztelvé mindenkinék véleményét, gondolkodása szabadságát, Balla ur fellépését sem rosszallhattam nyilvánosan; mert tudjuk hogy mindenkit saját hite boldogit.

Másképp alakult azonban a dolog azonnál, mi helyt B. ur a Jelenkor 51iki számában találtató cikket közlő a közönséggel, mellyet következő f. é. h. ang. u. szavakkal kezdte meg: „F. évi martius 21k és Gán kijött számaiban a Jelenkornak, úgy vélem, eléggé megmutattam, (?) hogy a pestszegedi csatorna nemcsak a vállalkozó társaságnak lenne szerlelt káros (!) hanem az országnak is veszedelmese s (!!).” S ha valaki állításimat tagadni meré, nagyon meg kell most tévedését bannia, midőn a természet maga tettleg bizonyítja szavaim (?). Ugyan kérdem ujong a szakértő t. cz. urakat: mi lett vol-

na most a Tisza árja, ha a szegedi csatorna dunavize utját állta (!) volna azon Tiszának, melly dunavíz és fővény nélkül is olly roppant károkat okozott?! Ez valóban méltó figyelemzetése a természetnek minden tiszavidéki t. cz. törvényhatóságához, hogy é b r e n l e g y e n e k (!) s hogy el ne mulasszák fontolgatni a szegedi csatorna veszedelmét, mert az ország senkinek sem adott s nem is adhatott olly jogot, melly a közjó ellen legyen intézve (!) (szegény pestszegedi — közjó elleni — csatorna te!). Igen is Pest és Szeged közt csatorna czélszerűleg — nem lehet (?) mert a vizesés a pesti Dunából a szegedi Tiszába igen nagy (!) stb. de ezen fölül csak úgy engedtetetheték meg, ha a társaság a dunavíz és fővény által okozandó károk megtérítésére magát kötelezné. — Jóhet azonban olly idő — bár ne jőne — (oh! oh!) mellyben a kárpótlás még magát a Rothschild házat is mehökkentené. Valamint tehát kártérítő társaságról szó sem lehet, szintúgy a csatornáról sem. Mert hiszen Pestől Szegednek csak azért tervezetik a csatorna főleg, hogy a Duna vizének a Tiszába sebesebb esése legyen, s annál több malomkővet forgasson, E l a z i t á s után mondom másképp alakult a dolog. Balla ur egyszerű véleményező s kérdező alakját határozóvá alakítja; s gyanúsítása által mind annak, ki a pest-szegedi csatornától nagy előnyöket várt, köteletségévé tette a felszólalni a merész proclimator adatakon nem alapuló ijesztgetései ellen. Felszólaltam tehát én is; s hogy lássa az olvasó, milly könnyelműen töre pálczát B. ur a pest-szegedi csatorna sorsa fölött, kérdéseket tűzök elibe, hogy alkalma legyen állítását adatokon alapítva tárgyalni, vagy önmagát — nevétségessé tenni. — Igen B. ur a pestszegedi csatorna sorsa fölött csak amugy gondolomra határozott; tanusítja ezt saját következő szavai, mellyek a Jelenkor 19iki számában foglaltatnak ekképen: „Nem jártam soha Szegeden, de ha szabad térképekből itélni, úgy látszik, hogy a Maros, Tiszába szakadásánál, vagy egyenes sarkot csinál a Tisza folyásával, vagy talán még ennek ellenében is ömlik be. Ha ez így volna, akkor nem lehetne eléggé csudálkozni azon elfogultságon, melly eddig észre nem vette, hogy ez a Tisza folyását szerfelett akadályoztatja s ezen visszahatás legnagyobb befolyással volt, hogy a különben is igen csekély esésű éslapályokon csavargó (ez! ez!) Tisza árjával olly tömérdek jó földet elborítgata s még sem jutott eszébe senkinek a Maros torkolatának beömlését a Tisza folyása mentére vezérleni. — Most már Beszédes ur térképéből úgy lehet kivenni, hogy a pestszegedi csatorna torkolata a Marosénak ha nem éppen átellenében is, de bizonyosan ahoz közel van, és pedig a Tiszafolyással egyenes sarokra Tudjuk mit csinált eddig a Tiszáár, hát akkor mit fognatenni, ha egy felől a Maros jobbra, más felől a csatorna befolyása balra ütne ki sodrából? Illy roppant két akadályhoz járulván még a Dunavíz (ezt jegyezzük meg) mind itt, mind Csongrádnál és azon tömérdek fővénytömög (!) malomcsatornán tömérdek fővénytömög!) mellyet a homoktengeren futó csatornafolyás hányna a Tiszának különben is lassu esése elibe gátul — illy roppant (mekkora?) homoktányon mondom, melly a folyam medrében is meg szokott fenekleni, kérdeni lehet: nem fogná e a Tisza kiöntéseit hatalmasan elősegíteni, — s van e emberi erő, melly azután a Tisza Sárretjeit lecsapolhassa? s könnyű átlátni, hogy a malmokból remélhető haszon az általok vagy végtők okozandó rémitő károk elleniben még csak számba sem jöhet stb. stb. . . . Ez öszvesen az, min Balla ur meggyőződését alapítja a pestszegedi csatornának közjó elleniségéről; ez az, melly után ő olly elhatározottan fűtt a trombitába, hogy Jerikó falai is megrezeghetének belé. — És az egész tréfánál csak az legmulatságosabb körülmény: hogy olly feltelesen okoskodásai Balla urnak miképen szünetik a leg határozottabb következtetéseket! . . . Ha B. ur a „kérdeni lehet e” marad meg s Beszédes urat aggályai eloszlatására felszólítja — úgy eszélesen cselekszik, s aggodalmaért ki sem alkalmatlankodhatott volna holmi kérdésekkel nála; — így azonban, mikép valóságosan cselekedett, midőn minden adata felmutatás nélkül, csupán merő gondolomra a legsujtatóbb kimondja az anathemat, mindenestre nagy hibába tévedett, olyanba, mellyből csak ő szinte elismerés vezérelheti ki. Igen B. ur! ön hibázott midőn hívé, hogy a vizmútan körében is vonhatni a látszik-ból következtetéseket. — Ezen okból tudtam én azt Balla ur, hogy szakértőt s elemzőben

gondolkozót tárgyalásával nem idegenítend el az örögnök festett pestszegedi csatornától, s bizony e czélból nem is szólaltam volna fel; de van nálunk, a mennyi kell, ollyan is, honnét B. urnak párthiveket szerezni épen nem nehéz s az illyekre B. urnak felszólamlása — veszedelmes volt. Én az ezekrei hatást akarám tehát kissé könnnyiteni azon kérdésekkel, miket feleletre méltatás végett Balla urhoz intéztem a Jelenkor 63ik számában. B. ur azonban a helyett, hogy kérdéseimre felelne, s állítását általok bebizonyítsa, szóval: diadalát maradandóvá tegye: sophismákkal kedveskedik s apró pénzzel fizet ki! . . . Hja Balla ur! így aztán csakugyan lehetlen a dolgokat tisztába hozni önnek! De lássuk a kérdéseket s nézzük a nyert feleletet. A kérdések, miként az olvasó tudja, ezek valának:

a) Milly sebesséles a Tisza Szegednél, milly mély, szóval: milly kereszt-szolvényű? — b) Mennyi vizet emészt másodpercenként, midőn legalantabb vizállása; mennyit, midőn legmagasb, s mennyit bír meg a meder kiöntés nélkül? — c) Mennyire emelendi a Tisza vizszinét a belé vezetendő csatornavíz? — d) A Tittel és Szeged közötti kanyarok átmetésével mennyi sebesség szerzetetnék a Tiszának? s ez eset hány szor volna elég az egész csatorna vizének levezetésére? jelen kérdésekhez tettem, hogy mindaddig, míg azokra B. ur alaposan s hely színén tett mérések nyomán meg nem felel, addig ne vegye rosz néven, ha őt e tárgyban irányadóknak s bíróknak el nem ismérem, s a pestszegedi csatornára vonatkozó állítását alap nélküli ráfogásnál egyébnek nem tekinthetem.

És erre felelet helyett megjelent a sophismákkal teljes eviczkelés, a Jelenkor 73ik számában találtató „A dunatiszai csatorna és Korizmicus ur” című cikk; mellyben Balla ur engem kérdezeni s tekintélyén kételkedni merőt, bizony nem a leglovasabbban támad meg; és szolgál mindennel, csak kielégítő felelettel nem. — De nézzük Balla urat magát s vizsgáljuk felelési ügyességét.

Említett cikke elején ezeket mondja B. ur: „Mellőzvéen ugyan is az általam felhozott több okot K. ur egyesegyedül azt emeli ki: hogy a pestszegedi folyó csatorna épen nem iszapolná be a Tiszát, mint-hogy 100 — 200 köb láb víz minden másod perczben, melly a csatornából folyna, nem olly mennyiség stb. „Mondja továbbá B. ur: „Maga t. Beszédes ur, kinek legjobban kell érteni és tudni: mit akart; ezen pestszegedi csatorna ágyát a Duna vizével akarja kimélyíteni. — Én is mondhatnám tehát, hogy K. ur vagy tudta ezt, vagy nem tudta; ha tudta: mikint beszélhet 100 — 200 köb láb vizről; s ha nem tudta: miért nem világoztatta fel magát valamely épen szakértő által? Ha pedig épen szakértővel akar szót váltani, úgy hiszem lesz elég dolga, ha viszonzófolatot ír t. Vásárhelyi Pál fő vizmérnök urnak a Budapesti Hiradóban kiadott azon czáfolatára, mellyben mathematicae és practice (!) megmutatja: hogy a pest-szegedi csatorna mennyire iszapolná be a Tiszát.” Elvárjuk tehát a viszonzófolatot, ha ugyan ennek készítésére merné elszánni magát K. ur! — És itt állapodjunk meg kissé. . . Nem való, hogy én azt mondtam cikkemben valahol: hogy a pestszegedi folyó csatorna épen nem iszapolná be a Tiszát; hanem igen is mondtam: hogy a csatorna vize a Tiszának kiöntéseit észrevehetőleg előmozdítani nem fogja; különösen akkor nem: ha a Tittel és Szeged közötti kanyarok által felhasznált esetmennyiség a Tisza vize sebesebb lefolyására szolgáltatik vissza. (Minek a folyó szabályozása érdemesen amugy is meg kellvén történni, annak következtében a Tisza vizszine, mind a mellett, hogy a csatorna vizét is felvénne, jóval alább járand, mint jelenleg a csatorna vize nélkül jár.) — Továbbá tudtam igen is hogy Beszédes ur csatornáját a Duna vizével akarja kimélyíteni, — sőt ez új személt lelkesebben üdvözlöttem, mert szerinte a csatornák létesítésére képesülai láttam a szegényebb nemzeteket is — de Balla urnak ehez kapaszkodni, miután előbbi felszólalásaiban erről szót sem teszen, most már, higye meg, kissé furcsán jö. — Hagyjuk ezt Balla ur; ez későbbi dolog, mellyre ön csak Vásárhelyi ur cikke által lön figyelmetes. Vagy ugyan bizonyítsa be, hogy első támadó cikkeiben e körülményre alapította volna vádolásait? S mind a mellett, hogy én ezt tudtam, még is beszélhettem 100 — 200 köb láb vizről, miután emberi, állati s gépi

*) E czáfolatot a szóban forgó csatorna-ügy kimerítő felvilágosítása végett legközelebb közlendjük. A szerk.

e' ezelt
szon el
ndók e
z Ame
ltörlése.
ak szá
tra kül
re, min
yén lát
sodszor
ket 's e
hajókat
ánt ezél
egy né
amerikai
fizette
dokat a
francia
még so
gy más
Egyéb
águ par
ges vol
tszásra,
kell, mi
lgál üz
erikában
ességé
ert arat
sz eze
sra vo
yébíránt
befolyás
mberek
szítí lel
omhiány
i. az an
minek fő
at; a tisz
ozni, mi
a beszü
metnek a
omatását
lat terén
k' s czél
Azon he
gye 3000
gre kivi
gel küzd
del sike
artása az
erencesét
igy reg
döre vad
0 felett.
1845.
ti első
ezett vál
gazgató
hetedik
fizetés be
tését s
ntarzá, s
kamat fe
as a vég
veiből s
vatalánál
mbati első
gató.
1-3
Körözés
100-110
46-50-60
50-80-90
47-57-
46-85-90
52-
40-
45-90-100

erővel gyámoltott másodpercenkénti 200 köb láb folyóvízzel én a csatorna kimélyítését egyáltalában nem látom lehetlennék. Hogy t. Vásárhelyi ur a Tisza erejében nem igen bizik s hogy azt a csatornának vizeli kimélyítése által veszélyeztetni gondolja: az vélemény dolga. Én, Beszédes urral, azt tartom, hogy a folyóba viendő iszap és homok, szoval földrészek, annak kiöntés-mellékeibe sodortatnának a kicsapongó árvizek által. S hogy ez nem hypothesis, bizonyítja minden, időszakilag kiöntő folyam melléke; mik minden árvíz után magasabbak lesznek; s pedig ott főleg, hol nagyobb mélyedésekkel látattvák el, s a folyó partjaitól kezdve a völgy szélei felé. — De hogyan is tarthatnák meg a folyamok medreiket, ha magukon ekkép nem segítenek? ... Annyi folyó patak, mennyi például a Dunába vagy Tiszába ömlik, kérdem: ki tudná megmondani mennyi iszap és homokot sodor évenként a felvevő főfolyóba? Ennek mennyiségét noha megmondani senki sem tudhatja, még is úgy hiszem, annál kevésbé leend kedve valakinek el nem ismerni: hogy bizony a felvevő főfolyók vagy folyamokba sodrott iszap és homok-mennyiség évenként csinos kis-összegre — mehet! S még is vannak hajózható folyamok a nélkül, hogy az ember e végett egy lépést tett volna... Nem hagyják oly könnyen a vizek medreiket — különösen a mélyek — maguktól elfoglaltatni: — szabadjon erre vonatkozólag, életből merített egy kis tapasztalást megemlítenem. A felhozandó tapasztalásból egyszersmind meggyőződést meríthet az olvasó a vizek vajú tehetségéről.

Vidékünkön, egy-termeszet-ásta malom-csatorna jó a Garanból, melybe mintegy 3 m. földnyi folyása után szakad egy másik, Szikincze nevű hegyi patak. A Szikincze tavaszkor hatalmas sokkal az őt felfogadó csatornával — a Percznél; s azt hatalmasan ellátja iszappal, mely azonban, miután az árvizek kicsaphatnak, magát az anyamedret feltölteni évek és évek óta nem vala képes! — A víz vajú tehetségére pedig szolgáljon az abstractio, mellyet ugyan a Szikinczénél szerzék magamnak, melly patak, a varsányi határban, mintegy 20 — 25 év előtt még mocsárokat ápolván, az ottani birtokok által öles csatornára szorítottat, hogy réteiket a mocsároktól mentesítsék. Az öles csatorna azonban 20 — 25 év alatt — álmélkodva szemlélheti minden, ki szavainak hitelt nem ad — jelenleg már 10 — 12 öl szélességű s 3 — 4 öl mélységű roppant csatornával alakult; olyanná, hogy most már gőzhajó is járhatna benne — csak vize volna mindig e célra elég — E vizmosta csatorna hossza a varsányi határban körülbelül 2000 öl, s köbtartalma, mit csupán a víz mélyített s tágitott annyira, mintegy 70 ezer köb öl; mellynek hacsak tízedét vitte is az anyamederbe — a többit a kiöntés-mellékeken hagyván — melly csak két öl széles és egy öl mély, már is vitt annyit, hogy azt 300 ölnyire tökéletesen belehetne rakni vele! — És a csatorna nincsen berakva, noha rajta malmok is elősegítik a feliszapolást. Nem kell tehát annyira félteni a vizeket a feliszapolástól: szint-olly nehéz, — ha nem nehezebb — azoktól a természet-jelölte medreket elvenni, mint megadni. S a mi legmeglepőbb volt rám nézve a vizásta medernél, — min leginkább örülék, azon tapasztalás volt: hogy a vizásta meder megtartá azon rendes, egyenes vonalirányt, mi neki egykor az egy öles ássással kimutatva volt! És a vizásta csatorna csupán partrezsűsítést igénylene, hogy a legremekebb csatornaként lenne felmutatható. — A vízzel tehát, melly magára hagyatva illy eredményt állít elő, okszerű vezérlet s célirányos kezelés mellett, erősen hiszem, hogy csatornákat mosatni épen nem lehetetlen. — A dolog mindenestre olyan, hogy országos költségei próbát érdemlenc, és pedig addig, míg azon egyed él, ki az eszmét első pendíté meg, s annak valósitása végett jó híret névét is leköté, mi becsületes embernek mindene, s mi az illyennél felér a világ minden kincseivel. — Emlékezzünk meg, hogy az új eszmék mindig nagy ellenzéssel szoktak fogadtatni, még a legjelesb emberek által is. — Viszszatérőleg a 100 — 200 köbláb vízmennyiségre, meg kell jegyezmem, hogy én ezt felszólalásomban nem a mosatás idejére vettem föl. s meglehet, hogy a csatorna kimosatásának siettetése ennél többet is kívánna alkalmaztatni; melly lehetőségben egyébiránt én nem látok veszélyt, miután a Tisza vizszine emelését 5 — 6 száz köbláb sem vinné föllábnál magasbra: mennyivel azt még is vajmi gyakran lehetne emelni a nélkül, hogy medréből kiöntene. — A 100 — 200 köb-

láb a csatorna kész állapotjabeli vízmennyiségének volt általam értve.

Mondja továbbá Balla ur: „Mi végre a nekem feladott négy kérdéstilleti, ezek olly kérdések, mellyeket K. urnak t. Beszédes urtól kellett volna kérdeni; mert ha ezek olly lényegesek, miknek tudása nélkül nem lehet a pestszegedi csatornához szólni és t. Beszédes ur munkájában még sem találhatta fel K. ur — miképpen védelmezheti még is a pestszegedi csatornát, melly ezen adatok nélkül (?) készült? — És ha nem lényeges kívánatok, a helyett, hogy maga világosítaná felirantok a hazát (köszönjük szépen) egy nem szakértő által kívánja ezt teljesíteni? — Felelet: E kérdéseket azért nem intéztem Beszédes urhoz, mert róla föltevém, hogy mielőtt a neki sok költséget s fáradságot került vállalatot a hazának ajánlotta volna, annak minden részleteit s kellekeit szigoruan átgondolta, ámbár ezekről munkájában nem szóltott is; — s mert Beszédes ur a pestszegedi csatornának nemcsak nem akadályozója, sőt minden nehézség dacára leghűbb legfáradhatlanabb bajnoka. Ez okból őt hasonló kérdésekre vonni nekem eddig mit sem lendítettnek — minden esetre szerénytelenség lett volna. — S kérdésem Balla urat azért, mivel akadályozóként lépett föl; kérdésem, hogy alkalma legyen általános genialitását a haza előtt bebizonyítani; s kérdésem végre: hogy a jól indult vállalatnak, legalább addig míg Balla ur nekem felel — békessége legyen. — Azon dilemmából pedig, mellyben Balla ur a kérdésekre vonatkozólag olly kényelmesen találja magát, őnt kiabajgatni nem fogom: méltóztassék magától eligazodni a kérdések fontossága vagy nem fontossága iránt! — S mondja még tovább B. ur: „Hogy róla bátran fölvehetem s hihetem, hogyha közhivatal által nem akadályoztatnék, kész lenne a 2 első kérdésre felelni, a második 2 kérdésre pedig csak épen olly hozzátétőleg mint vízmérnök urak; mert hol a természet bizonytalan működését kell combinálni, hogy ott a kétszerkettő magában neveltséges, azt K. ur sem tagadja talán. Ha azonban a 4 kérdés lényeges, és alaposan kettőre nem felelhetni, micsoda kiszámításnál fogva meri K. ur maga czáfolatában a pestszegedi vonalnak adni az elsőseget? ... stb.“ Jellemzetes Balla urnak okoskodása a sok és végtelen ha meg ha által. Ezen praepositiót úgy latszik igen igen kedvelni B. ur? Ha tehát B. ur nem tudja, hogy mellyik kérdés lényeges s mellyik nem lényeges; ha továbbá nem tudja hogy mellyikre felelhetni, mellyikre nem; s ha végre azokat a természet bizonytalan működésétől függő dolgoknak veszi, miknek megtudása bizony nem fekszik a lehetőség határain túl: úgy jó lesz jövendőben az át nem hatott dolgok bonczolatásában nem a k kép ereszkedni, mint B. ur a pestszegedi csatorna ügyébe vágatott; s nem fog ártani előbb vezetett, mint vezetni akarni. — A 3ik és 4ik kérdés is igen szépen megfejlhető — kérdezze bár meg Beszédest, Vásárhelyit, vagy épen a nagyhirű William Tierney Clark-ot — a nélkül, hogy az ember magát neveltségesse tegye: természetesen nem lóhátról, akaromra, hanem szép csendesen számítgatva a hely színén vett adatok nyomán! — A pestszegedi csatornának pedig, hogy elsőseget merék adni a pestkécskei fölött, okát következő szavaimban már adám: „Részemről mind azon kereskedelmi előnyöket, miket Balla ur tervezett csatornavonalához köt, feltalálom a szegedi vonalnál is egytül egyig; — de nem talalom Balla ur csatorna-vonalánál a szegedi csatorna azon többi előnyeit, mellyekkel ez a kereskedelmi érdeken túl, géphajtás- és szállításra vonatkozólag áldásteljesen munkás lehetne.“ — Ezek valának azok, miket Balla urnak, válaszul adni szükségesnek tartottam, nem miatta, hanem érdekében az általam is hön szeretett — de sok oldalról nehézségekkel találkozott — pestszegedi csatornának. — És most még csak egyetlenegy szót: —

A Beszédes ur javasolta Naviglio gazdasági tekintetben sem tartatott ajánlhatónak, a derék Hetilapban névtelenül kijött, pestszegedi csatornáról szóló cikkben. — S nem is csudálom, ha vize sebességénél három (!) láb vétetik számítási alapul! De kérdem: ki fogna három lábnyi sebességű, hajózásra szánt csatornát építeni? .. Beszédes urrol föl nem tehetem, hogy ennyi sebességet adni valaha szándékában lehetett volna! ...

És most t. Balla ur, és szives olvasó — isten velünk! ... Korizmi s mérnök.

Budapesti napló. (Oct. 26kán) A tudomány barátira nézve örvendetes hírrel nyitjuk meg mai rovatun-

kat: mióta a politikai mozgalmak annyira (talhatottak nemzeti életünkben, hogy miattok a fejlődő tudományosságunk háttérbe szorulnia s ugyaszólván a harsogó szavatok zarában egy időre szunnyadnia kelle, közlönyei szintez ártól sodortatva fenmaradhatásukért hiában küzdöttek s egymás után tünt le irodalmunk egéről az Athenaeum s utána legközelebb a Tudománytár; azóta mindinkább érezhető lesz egy olly gyűjtemény hiánya, melly higgadtabb kedélyeknek is méltó s talán sokkal nemesb szellemi élvezetet nyújtson, mint ama sokat zajgó téltlenség vihára, melly szerte folyog a hazában. Ezt elgondolván néhány ez érdemben már méltatva működött ügybarát, elhatározáka bajon erejükhöz képest segíteni — s ügyükhöz olly férfiakat nyervén meg, kik eddigi tudományosságunk kifejlésztésében is már szerencsével bajnokoskodtak s kiktől ezutánra sem várhatni kevesebbet; szándékjuk, ha jól értettük, sem bizonyos időszakrahoz sem fűzetés számhoz nem kötött olly gyűjteménnyel kedveskedni az őket pártalandozó közönségnek, Tudománytár, Irodalomtár cím alatt, melly kizárva köréből a három divatlap által körülményesen tárgyalt divatvilágot; csak komoly, s más nemből legfőjebb csupán olly tárgyakkal foglalkozandik, mellyek mulattatólag is oktató, inkább magas életet és hasznos mint időfeleslést szereznek. E jöszándéku vállalat létesítésére hiedelmök szerint épen most kedvezne az idő, midőn azt megindítani s az előlért rég nélkülözött közönségnek üdvözölve pártolnia kell. Reméljük hogy az egészről nem sokára hitelesb kimerítőbb tudósítást adhatunk. Van Pesten egy barlang, többel közösen visolt néven kávéház, mi alatt ugyan megszoktuk olly közmulató helyet érteni, hol úres óráiban minden becsületes ember megfordulhat és szórakozhatik; de a miről emlékezni akarunk, olly büntanya, miről borzalom nélkül nem emlékezhetni: jó vidékről a fiatal ember, per fata et vicissitudines bevedődik e helyre s erszénye, becsülete, mindene pénzadályok martaléka lesz; befordul a helybeli polgársarjadék s elveszti, elpazarolja, mitatyja fáradságos napon s éjen összehagyított számára; jó magányos, keresvényből vagy hivatalból élő s perezek mulva mindenéből kivetkezettve rohan el kétségbeesetten; de hagyjuk a borzadályokat, Tarsalkodók minapi száma élethíven tükrözve azon fészket, mellyben kártyahók az éji homályban halmoznak össze kinekeset, eltünendőket ismét, vagy dorhézőlő csapatokban sat. minden köz- vagy csak magánhaszon nélkül is eltékozlandókat; mert: ebül gyűlt szerdeknek ebül kell elveszni. Évekkel ezelőtt, kit sorsa egy az országot-melletti szegletházba vezetett, láthatá a szenvedélyek által letérupt elaljasított embri méltóságát s vissza kellett rettennie annyi büntől, melly illy helyeken fészkel. Legközelebb fordított köpenyegben ismét több helyen ültő volt fel sátorát a Mephisto, de erőlyes városkapitányunknak sikerült néhol kihajhászni; azonban sajnos, az ő erőlye sem támogattik annyira, hogy e mirigyvet a városi körből kiirhassa, s mióta hivatalos eljárását végzék. Miféla zuhoglyan nem megy a játék — míg a késő el nem következett; ekkor pedig dül a játékvész s káröröm viradig, s ennek végeztével láthatni nyomortól esigáztott egyedeket, kik még tegnap erszényt esőrgettek, ma pedig néhány garrast kölcsön kérnek. A nyilvánosság közlönyeit pedig családapák, jöszándéku rokonok ostromolják hatósági intézkedés sürgetéseért, hogy mentsek meg az emberiségnek azokat, kikhez éltik reményei kötetvék; s mi a dologról ennyit elmondani özöltszörűnek, szükségesnek találtuk. — Ismét egy jele annak, hogy Pest város a nemzetiséget pártolja, s hol elláthatlan akadályok nincsenek, lépéseket is tesz annak terjesztésére: mult tanácsülésben R. I. t. E. István városi s illetőleg újdun ki-nevezett kórházi ügyvéd kérelmére, ezt a kórházi választványban ülésel és szavazattal ajándékozta meg, egyszersmind elhatározá, hogy az eddig csupán néhány választópolgár miatt német nyelven vitt választványi jegyzőkönyv az 1810. 6. és 1841. 2dik törvényozik értelmében magyar nyelven irassék. — A fővárosiakat e téle fenyegető szükségben nem elég hogy a fa — öle már is a legjobb esernék 36 frt. levén s benne 3 vagy 4 szer annyi hasáb alig találtatván — egyegy falat kenyérenél drágább, holott a kenyér is szerfölött drága; hanem, keresztelt is, de főleg emancipandus atyánkfai az által akarunk irányunkban érdemeket szerezni, hogy messzre kikalandoznak a város határszéleire a beérkező falusiaktól minden áruikat jó előre bevásárlandók; sőt a széles Duna híján is: az életemterhes hajókat elfogják, hozományukat jó olcsón megveszik, — hogy aztán a megszorult helybeli lakosokon annál busasabban s még drágábbban uszorskodhassanak. Különben is minden vásártéren, még a zűld-ségárak közt is olly nagy tolongás levén a nyereszkező kofák közt, hogy tisztes háziasszonyok még csak közéjük sem férhetnek napi szükségjeiket fűdőzendő bevásárlás végett, ideje volt a helybeli hatóságának, ha még talán nem késő, föllyerelni a szomorú visszaélések megakadályoztatására. Öszinte méltánylás t. Szekrényessy városkapitány urnak, ki maga semmi fáradságot sem kímélve, ezirkáló lovasokkal látja el a városvégi vákokat s majd mindenütt jelen levén megelőzni törekszik az illy nádalyoknak más embertársaik egyenes megrontására s kizsákmánylására célzó törekvéseiket. Az illy tilos uton öszszeszerzett élelmi tárgyak városi lefoglalás alá jutnak s hatóságilag lesz gondoskodva illő ároni eladásukról. — A dologház a bekövetkező időszakra megnagyobbítatott; szállással és élelemmel mindazokat ingyen látandván el, kik magoknak becsületes emberhez illő keresetmódot találni nem akarnak. — A dunai gőzhajó-társaság folyó évi aug. végeig öszszesen 558,655 embert szállított, s öszszes, de nem tiszta, jövedelme 1,292,278 frt. 43 kr. p. volt. Most három új gőzöst készített, mindeniket 150 lóerőre s csupán utasok szállítására. Hatalmas előkészületek a növekvő óriási vetélytárs ellen, mellynek azonban

nagylekü hálózódo pestvárosi a párisi vá csak az ille lágooságn győzelmes bel föld a s z z o z o zési, inkább közönsége rohani kez tóság e ké tiltotta s a szedve haz reasy Béni magyar köz moly zeng ezek lapnak adott vigját te kapkodá kezdett, mi dónságal b alatt megje talma a fra rint, Ára en szakl sajtó föl azok sz szerint a n Pestl Divat let közöl, m honorálni N ba irand val fogta volna zelebb azt t Pukol mer ki azóta, h pedig V. I munk hiány S így azt so vadap szen minden mó tevé ezt, mi sárlani oha zomban, ho s csak az il lehetetlen, kik ezelött ja von új ir helybeli sü 4008 mázs 216, korpa 150 postak 33,000 lak nók a süd Pesten a n keesgető

Ipar árnápn dr, ván megkez pedig az új talmenni: e zonnol így sok tartatn szálláson magyar és díjmenten.

Az á zánkra vo zány legu sára tett, tása, mell eszközeir országny az emlitz csupán a nyitise s n pora, jutá akkor eze lenők.) A demek fölé lenényi a chaoszát e föld ellen lés kimon dás szüks ban mara keskedés békeideje s kivált a nyokban, na ez érd arról, mi pénz, s el rás ezek j hetlen. A vaspályák azon külo zoktól hat

nagylelkűen ő szállítja be életet, t. i. az országot behálózandó vassínket. — Minap kifejezett reményünk a' postvárosi légszusz-világítás ügyében nem hiúsult meg; a' párisi vállalkozók terve tanácsilag elfogadtatt, 's most csak az illető korm. hatóság helybenhagyását várja, ezen világszűzességnek meglesz azon homály-oldala, hogy külföldi győzelmeskedik honi vállalkozók, s ezért a z o n b a n b e l f ö l d i a n y a g b u l f e j l e s z t e n d . — B e r n h a r d a s z s z o n y s á g a b u d a i s z i n k ö r b e n o m b e r f e j z e s i , i n k á b b f e j t e l e n i t é s i l á t v á n n y a l a k a r t a e l b á v ö l n i a' k ö z ö n s é g e t ' s a' h i r d e t v é n y s o k a t a n n y i r a l e f e j z e t t , h o g y r o h a n n i k e z d e t t e k a' d i c s ő m u l a t s á g r a ; s z e r e n c s é r e a' h a t ó s á g e' k é p z e l t e t h e n i s é r z e t l á z í t ó g y ö n y ö r k ö t t e t é s t e l t i l t o t t a ' s a z e l ő b b r o h a n t n é z ő k f e j ű k e t m e g i n t h ó n u k a l á s z e d v e h a z a t a k a r o t t a k . — É d e s e b b e n e s i k l a n d o z t a t á E g r e s s y B é n i n é p z e n e - t á r s a s á g a m u l t e s ű t ö r t ö k ö n e s t e v e a' m a g y a r k ö z ö n s é g e t ; a' t á r s a s á g k ü l f ö l d r e u t a z t a e l ő t t k o m o l y z e n g z e t ű n ó t á i v a l a k a r t e l b u e s z u z n i p á r t f o g o t t ó i t ' s e z e k t a p s a i ' s é l j e n z e s e i k i s é r e n d i k ő t . A z e z a l k a l o m r a a d o t t v i g j á t é k b a n e g y i k j e l e s s z i n m ű v é s z ű n k a n n y i r a v i t t e k a p k o d á s i t u l z a s a i t , h o g y a' k ö z ö n s é g n a g y r é s z e f é l n i k e z d e t t , m i s z e r i n t h a j á t e g y s z á l i g k i t é p i . — I r o d a l m i u j d o n s á g u l b e m u t a t j u k t , o l v a s ó i n k n a k a' B a j z a f e l ű g y e l é s e n a l t t m e g j e l e n ő T ö r t é n e t i k ö n y v t á r X I I I d i k f ű z e l é t , t a r t a l m a a' f r a n c i a f o r r a d a l o m f o l y t . G a a l j e l e s f o r d i t á s a s z e r i n t , Á r a e n n e k i s 4 0 k r . e z ű s t p é z a z h e n — V é g ű l , m i n t i d ő - s z a k i s a j t ó n k i s m é r t e t é s é r e s z o l g á l h a t ó a d a t o t j e g y e z z ű k f ő l z o k s z á m á r a , k i k a' B . P . H i r a d o t n e m o l v a s s á k , m i s z e r i n t a' m o d o t t l a p e g y i k k ö z e l b b i s z á m á b a n N . I . a' P e s t i D i v a t l a p s z e r k e s z t ő j é t h o z z á (N . I . h o z) í r t l e v e l e t k ö z ű l , m i b ű l k i t e s z i k , h o g y V . I . k é s z v o l t v o l n a a k é n t h o n o r á l n i N . I . c z i k k e i t , m e l l y e k e t t . i . s z e r z ő a' D i v a t l a p b a i r a n d v a l a — m i k é n t a z t N . I . s a j á t b e l á t á s a s z e r i n t m e g f o g t a v o l n a h a t á r o z n i . A . P . D i v a t l a p b ó l m e g s z i n t e l e g k ö z e l b b a z t t a n u l j u k , h o g y N . I . u j a b b m u n k á j a , M e n n y é s P o k o l ' m e r ő s i l á n y s á g v o l n a . N e m t u d j u k , N . I . t a n u l t e k i a z ó t a , h o g y a' D i v a t l a p s z á m á r a n e m d o l g o z i k ; — v a g y p e d i g V . I . u r k e z d i m á s s z e m p o n t b ó l v i z s g á l n i i r o d a l m u n k h i á n y a i t ' s m é l t á n y o l n i o l v a s ó k ö z ö n s é g e i g é n y e i t . ' S i g y a z t s e m t u d h a t j u k b i z o n y o s a n : m o s t j á s z i k é a' D i v a t l a p s z e m b e k ű t ö s d i t o l v a s ó j i v a l , m i d ű n e z e k e t N . I . t ő l m i n d e n m ű d o n e l a k a r n á i d e g e n t i n i , a v a g y i n k á b b a k k o r t e v é z t , m i d ű n N . I . c z i k k e i t p é n z á l d o z a t o k k a l i s m e g v á r n a l a n i o h a j t o t t a o l v a s ó k ö z ö n s é g e k e d v e r t . M e g l e h e t a z o n b a n , h o g y N . I . é s a' s z e r k e s z t ő m e g m i n d i g a' r é g i e k , ' s e s a k a z i l l e t ő t a g o l v a s ó k ö r e v á l t o z o t t ; v a l a m i n t a z s e m l e h e t e t l e n , h o g y N . I . ' s a' k ö z ö n s é g m a i s u g y a n a z o k , a' k i k e z e l ő t t v o l t a k , ' s t a l á n e s a k V . I . u r g o n d o l k o d á s m ű d j a v o n u j i r á n y t . — B u d a i t i a z t i ö s z s z e s z á m í t á s s z e r i n t a' h e l y b e l i s ű t ö m e s t e r e k n é l o c t . 2 3 á n t a l k á t a t o t t : m o n t i s z t : 4 0 0 8 m á z s a ; l á n g l i s z t : 1 0 6 8 ; z s e m l y e l i s z t 1 3 3 5 , d e c e z e 2 1 6 , k o r p a 1 3 6 6 p e s t i m é r ő ; b u z a 2 6 7 3 p e s t i m é r ő ; r o z s 1 5 0 p e s t i m . E z o l y v á r o s b a n , m e l l y k ö z é p s z á m í t á s s a l 3 3 , 0 0 0 l a k o s t s z á m í t . B á r e s a k P e s t v á r o s r é s z i r ő l i s t u d n ó k a' s ű t ö m e s t e r e k n é l ' s e g y e b ű t t l é z e z ő m e n n y i s é g e t ; P e s t e n a' n é p e s s é g h e z h a s o n a r á n y u e r e d v é n y n e m i g e n k e e s z e g t e t ő l e e n d e .

Iparegyesület. Folyó october hónap 26kán, vasárnap dr. Nendtwich Károly a' porcellán-égetésről fogván megkezdeni népszerű előadást, következő leckeikben pedig az üvegyártásra 's kőedény-égetésre fogván általmenni: e' tárgyakra, mint általánosabb érdeklőkre ezennel figyelmeztetik a' tisztelt közönség. — Az előadások tartanak délelőtti 11—12 óra között az iparegyesületi szálláson (Ikeyház 2dik emeletében újvilágutczában), magyar és német nyelven, kísérletekkel kapcsolatban, 's díjmenten. October 24kén 1845. Csanády jegyző.

Az ágostai közönséges lap 283ik számában hazánkra vonatkozó cikket közöl: „Azon jeles és eredménydus rendszabályok sorában, mellyeket a' kormány legújabb időben az ország jóllét előmozdítására tett, főhelyen áll azon új hivatalszakasz alakítása, mellynek tisztköre leend az ország közlekedési eszközeiről gondoskodni, miszerint az olly gazdag ország nyereszterményeinek kivitele könnyítessék. (Ha az említett bizottság vagy hivatalosztálynak feladata csupán az lenne, hogy nyereszterményink kivitelét könnyítse 's nem egyszersmind a' belkereskedésnek szaporá, jutányos 's gyors közlekedési módot nyújtani, akkor ezen bizottságot olly meleg hévvel nem üdvözlenők.) Annak elismerése, hogy ezen intézkedés mindenek fölött szükséges, még nem volt képes a' vélemény-anarchiát, az átalakító tervek 's beszédek chaosát elnyomni, mellyek az 52 megéből a' külföld ellen löveltetnek. Már az 1790ki országgyűlés kimondá a' közlekedési hiányokról gondoskodás szükségét, de fájdalom! mind ez csak szó és írásban maradt, minek némi hatása mégis csak volt a' kereskedés 's ipar elevenítésére. Európának általános békeideje, a' kereskedés 's ipar előmenete mindenütt, 's kivált a' Magyarországgal határos némettartományokban, végre kényszeríték a' magyart is saját hona ez érdemben állására tekintenie 's meggyőződnie arról, mikép a' fényűzés növekedtével kevesbül a' pénz, 's elenyészik a' hitel, 's nem levén helybeli forrás ezek jó karban tartására, a' végpusztulás elkerülhetlen. Az ausztriai tartományokban hálóként vonuló vaspályák újabb adatul szolgálnak Magyarországnak azon különbség átlátására, melly Magyarországot azoktól hátra ejti. Minthogy a' mult hongyűlés illy fon-

tos ügyben határozat nélkül oszlott el, eltökélte a' kormány e' téren cselekvőleg, közremunkálólóg felépíttetére juttatva t. i. a' létesítendő osztályt, annak elnökévé olly férliut nevezett, kinek cselekvénydús működése a' haza érdekeinek felvirágzására legjótékonyabban hat. A' bizottsági elnök gr. Széchenyi István mennyi érdemet vitt ki ez irányban a' közelebbmult 15 év alatt, világszerte ismértetes; neki tulajdonítható a' duna-gőzhajózás, a' nagyszerű hidépítvény Pest és Buda közt, melly éjszaki és déli Magyarország közepében ösztököti, ő ada ösztönte hiteltörvények, adózási és birtokviszonyok javítására, 's ipar és gyár vállalatokbai ereszkedésre. Hogy a' közérdeknek annyira kedvező egy illy testület elnöki székére fölléptetését gr. Széchenyinek az egész ország örömmel fogadandja, ezt előre lehet látni, melly előrelátást a' következtetés tanúsította is.

Ausztria.

Teschenből oct. 11 én írják, hogy Miklós orosz czár Olaszország felé utazván oda megérkezett; ő felsége nyílt hintóban utazott Galliczián keresztül. Az egész utazó személyzetet kilencz koezi szállítja, a' kíséret 3 herceg, 2 gróf, két főnemes 's egy orvosbul áll, kik egyszersmind — ez utóbbit kivéve — mind ezredtulajdonos tábornokok. — A' morvai határokról oct. 13áról szinte jelentik, hogy Miklós czár ő felsége az nap érkezett Leipnickba, honnét Prágán keresztül Linz felé folytatandja útját a' nélkül, hogy Bécsset érintené; minthogy ezen császári város megtekintése huzamosabb időt igényelvén ezt visszajövetelére halasztotta. — Bécs oct. 14k., Tegnap érkezett meg az éjszaki vaspályán orosz czár ő felsége váratlanul; 's azonnal folytatá útját Prága felé, mellyen keresztül Comóba szándékozik, hol jelenleg a' czárné vagyon, 's hol 6 hetet akar mulatni; épen illy váratlanul utazik vissza sz. Pétervárra Ilo-na nagyhercegnő, kit oct. 23ára várnak Bécsbe. — Hasonló tudósítás érkezett Innsbruckból is oct. 15éről hová az orosz czár délelőtti 10 órakerkezett meg a' legnagyobb incognitóban, hogy Comóban mulató nejét meglepje. — Bécsben közbeszéd tárgya most B. lovag 's nejének bebörtönöztetése; lovag ur ugyan is jó idő óta bankjegyek készíttetésével foglalkozott, több személy hozzá járultával, de kik neveit még nem tudni; különösen százasokat készített 's e' neműeket mintegy 8000 pfr. értékig a' bank maga is beváltott már, anélkül, hogy hamisaknak ismerte volna; legközelebb azonban nőjét a' börtözén rajta kapták; 's ítéletüket most tömlözben várják.

Spanyolország.

A' Clamorbán következőt olvashatni: „Egész Spanyolország 's népe minden partjai jelenleg a' madridi fő törvényszékre fordíták figyelmüket 's várják ennek ítéletét, mellyet mondandó lesz Cortina, Madoz stb. vádolt felett. E' tárgy körül nem csupán személyes kérdés forog sen, itt arról van szó, hogy megtudjuk: vajon Spanyolországban van e' törvény, van e' igazság? Ha a' vádoltak szabadoknak jelentenek ki bírólóg, ha a' lázadás intézői és támasztóji megbüntettetnek, ha a' nyilvános boszu lecsilapítatik: akkor támadhat csak beennünk remény Spanyolországban csendes és nyugodalmas napok várhatása iránt. — Cortina, Lopez 's mind a' két Madoz, 's más volt törvényhozói képviselők, kik ezelőtt néhány évvel az alicantei lázadásban — melly Gonzales Bravo miniszter ellen intéztetett — részt vettek 's elfogatván börtönbe csukattak, honnét azonban bírói ítélet nélkül kir. kegyelemzői iratnál fogvaszabodon eresztettek, de melly kegyelemmel ő k meg nem elégtűlven, az ellenök támasztott vádat bírólóg kívánaktárgyaltatni, — ezen kérelmők megadatván — miután a' fő törvényszék annak vizsgálásával foglalkozott — őket ez uton ártatlanoknak 's így szabadoknak jelenté, remény van arról is, hogy a' királynő születés-ünnepére közönséges amnestia fog hirdettetni.

Portugália.

A' madridi lapok bizonyos öszszejevetelről tesznek említést, melly Spanyolország 's Portugália királynéji közt valamely határvárosban rövid idő alatt meg fogna történni. — Lissabonban sept. 21. gyász-áldozat tartott dom Pedro emlékére, vagy inkább lelkeért. A' királyné férjestül, egész családotul mély gyászban hallgatá azt végig. Két nappal pedig ezen gyászmise előtt fényes pompával ünnepeltetett meg donna Maria Lissabonbai jövetelének 11ik évnapja. — Gróf Toja l nevezetű hadi gőzös aug. 21kén indult ki czirkulásra a' csempészkedési gyenuval terhelt algarbiai kikötők felé 's utja olly szerencsés volt, hogy Gibraltarból evező csempész-hajót, melly

dohány és theával gazdagon vala terhelve, fogott el 's Fáróba vivé.

Brasília.

Iris brazíliai lap legközelebbi számában jelentést közöl az újabban felfedezett arany- és gyémánt-erekről Bahia tartományban. „Néhány év előtt — mond az említett lap — esetleg földöztetett fel Assurara tartományban egy vékony arany-ér, 's azonnal egész csapat üzér jelent meg azon vidéken szerencsésjét eszközlendő, még pedig Bahiába, melly tartomány San Francisco folyam partitól még messzire fekszik. És sivatagsága ezelőtt minden oda telepedni szándékozót elijesztett. A' bányaművesek szorgalmas munkálkodása nem sokára leggazdagabb eredményü reményeket támaszta, minden irányban folytaták ásásaikat 's nem sokára gyémánt-rétegre bukkantak, mellynek értéke felszámíthatlan; valóban ezen kerület minden patakja, dombocskája 's a' messze kiterjedő Sircaras síkság a' legdúsabb arany- és gyémánt-nyereséggel jutalmazá meg a' keresésőkre szánt fáradságot. Melly hirre Minas és Bahre tartományokból, sőt a' távol Rio-Janeiróból is sok ember vándorolt a' zordon — de aranyos pusztaságba, hogy ott a' bányászat munkálatisban 's nyereségiben részesüljön. Csak három éve még, hogy e' vidéken az első arany uncia találtatott, 's már is hire annyi embert csöditett sivatag dombjai közé, hogy a' lakosok 's bányaművelők mai száma 40 ezer lelket felülhalad. Az arany ott hirszerint egészen közönséges (gemein) vált, minden apró folyam azon csörgedeztetű cseppit 's az egész földalap azt rejt méhében; azért nem is annyira fáradsnak az illetők ennek keresésében, mint inkább az ennél több becsü, nagyobb értékű gyémánt-szerzésben: Angol kereskedési adat szerint legújában egyetlen szállítvány 2,600,000 frank értékű gyémántot hozott e' vidékről Európába, egyébiránt e' nemeskö nagyobb részt Rio-Janeiróba vitetik gazdag váltásáért.

Anglia.

A' Sun' jelentí, miszerint az angol királyi család nem sokára új taggal fog szaporodni 's hogy ezen örvendetes esemény jövő évi martius vagy aprilis hónap fog ünnepeletetni. — Közelebb mult 14 nap alatt Angliában 79 vasut-terv hirdettetett ki, mellyek létesítése nem több, mint 81 1/2 millió font sterlinget kíván. A Herald és M. Chronicle nem alap nélkül kelnek ki tehát azon szenvedélydüh ellen, melly jelenleg az összes britt birodalmat izgatja, minélfogva társaságok alakulnak, 's egyik a' másiknak romlására építi nyereszkesedési tervét; e' két lap lehetetlennek tartja: hogy ezen sok terv létesítésére a' roppant pénzalap azon egy időben, vagy is a' jelen és jövő esztendőben, minthogy építetéseök általánosban ezen időszakra esik — Anglia által kiállíttathassék; 's ha még ezekhez tudatnak azon angol társaságok, mellyek külföldi pályák építésére vállalkoztanak, minő többek közt azon angol társaság, melly Spanyolországban Madridtól Valenciaig vezető vonal-építésre vállalkozott, 's e' célra a' szerződésileg kikötött 30, 700ft sterling cautiót már le is fizette valóban a' létesítésre megkivántató összes pénzalap közel 200 millió fontra rúg, mit pedig — az egyébként gazdag hármass brittország meg nem bírhat egyszerre. A' déli Warwick grófságban — az alsóházi elhunyt képviselő helyett választás fog tartatni, melly célra két jelölt lépe fel Bolton King és lord Brooke; az első azonban önként visszalépett, hogy — nyugmoud, se a' lordnak, se saját erszényének fáradságos megerőtetést ne okozzon, miután úgy is a' bukásban nagy valószínűséget lát. Valóban követésre méltó példa 's vajha hazánkban is sok utánzóra találna! — Wiganban is felléptek már a' jeleltek, a' ministeri párt Lindsay kapitány, a' liberalistáké Thicknesse; a' választók száma mind két részről majd egyenlő számosságu, azért a' győzelem bizonytalan, mindenestre a' legtöbbet ígérő leend a' jutalom. — Minő mozgalmakat szűltek a' vasuti vállalatok Angliában a' kereskedés 's iparra vagy is egy szóval az anyagi érdekekre nézve, hasonló történnék az angolok öntudatában a' vallási meggyőződésre vonatkozólag; így a' flandriai novelliste szerint Angliában nemcsak egyes családok, hanem egész közönség tömegestül protestans vallásról a' katolikusra térnek át, nem véve ki lelkészeiket sem, az utóbbiak közül azonban többen banni kezdik ezen léptüket 's kijelenték ismétli viszsztatérésüket, minthogy nősek levén — a' római vallásban előbbi lelkeszi hivatalaikat meg nem tartják 's kenyér nélkül kénytelenek tengeni.

Legujabb hivatalos jelentésekből kitetszik, hogy a folyó finansz-esztendő eredménye az előbbihez hasonlítva — háttérben maradt; ugyanis az összes bevétel Oct. 10ig mint a finansz-év végeig: 50 millió 506,883 ft. sterlinget tesz, vagy is 234,739 ft.-tal kevesebbet, mint az 1844ki bevételek; nemkülönben az utolsó évnegyedi bevétel is kisebb a tavalyi hasonnemű és idejű bevételnél 560,973 fonttal; s ha ehhez számítatik ama 450 ezer font 'stb. bevétel, mely a Chinába történt ezüst szállítvány árát teszi, akkor a közlebbi évnegyedes bevétel vesztesége közel egy millió fontra rug. A Globe e jelentésekben legkisebb megnyugvást sem lelhet a nemzet részéről; mert a jövedelmi adó, mely a ministeriumnak nevezetes segédforrásul szokott szolgálni, ez alkalommal 134,828 fonttal kevesebb, mint eddig, a posta-jövedelmezés ellenben javulásnak indult, 16 ezer fonttal többet hozván be, mint eddig. Az említett lap tehát a statusjöveldelmi adózás kisebbitését célirányosnak sehog sem láthatja, minthogy az ezen évi kivétel és behozatal érezhetőleg csökkent s így csalódtak azok, kik a leszállított vámdíjt a szállítások nagyobb mennyisége által hitték helyreütdendők, mi onnét világos, hogy a vám jövedelem ez évben, — tehát midőn a dijszedés részint szabályozva, részint pedig számos cikkre nézve megszüntelve volt — csak 18,652,552 font sterlinget juttatott a status-pénztárba; holott tavaly — az eltörölt vámrendszer mellett 20,243,505 fontot adott; a különbség tehát 1,590,951 fontot tesz; mely hiány egy országlo kormánynál épen nem olly csekély, mit könnyeden szem elől téveszteni lehetne — Rio Janeiroból érkezett tudósítások nyomán a Times közli ama hírt, miszerint a francia és angol hatalmasságok képviselői által a buenosayresi elnökhez átküldött ultimatumjok ez utóbbi által nem fogadtatott el; miért is a nevezett két képviselő az argentiniái hadi hajót lefoglalás lépéseket tőnek: az oda nem tartozó katonaságnak Banda Orientalból kiűzésére; s minden part és kikötő ostrom alá vétetett, vagy vétetni határozatott — semleges (neutrais) hajók pedig csak aug. 12ig maradhatnak az öblökben, azontul takarodniok kell. Brazília is felszólított Rosas elleni egyesülésre, mindeddig azonban vonakodik olly játékba ereszkedni, mely ezen utóbbi bisméretes hátorsága s ereje nyomán végre egy pár tartományába kerülhetne. Egyenesen Montevideoból érkezett jul. 17dikei hiteles levél pedig következő közöl: Inglefeld montevideoi ellen-admiral egész hajó-hadával tönkre veretett; a szárazon pedig Rivera tábornok hada Oribe buenosayresi hadvezér által teljesen megsemmisítettett, 1100 embere fogatott el, kik a kegyetlen győzők következő bánásmódjában részesítették: 600 közülök a győzelem napján fegyvertelenül sorba állítottak, ezután Oribe dzsídásai által megrohanatva kiméletlenül vagdalattak és tiportattak össze; a következő nap reggelén a hátramaradt 500 hasonló uton juttatott a más világra. E szerencsétlen ütközet s a rá következő iszonyu mészárlás hírért Philomele czirkáló hajó hozta meg Montovideoba, s azonnal Gorgo, Firebrand és Satellis hadihajók egész készületestül a sik tengerre bocsátkoztak.

Franciaország.

A Constitutionnel szerint Joinville herceg az

Algirba szállítandó új hadseregénél parancsnokságot nyerend; ő t. i. a francia alattvalók védelmét eszközölőleg Tanger és Marocco közt czirkálend. A marseillei kikötőknél oct. 11kén valódi ember-sokadalom volt, t. i. 11 ezer fegyveres tétetett e nap hajóra, hogy — kedvező szelet sem várva — minelőbb Algirba evezzenek — a nyugtalan Abdelkader megzabolázandók, de ki őket épen nem szannadozva várja, mi kitetszik ama tudósításból is, mit újabban Ville gőzös hozott, miszerint a francia hadsereg már közlöttük megveretése után boszut állani akarván férfias megrohanást intézett Abdelkader ügy nevezett csőcselék-seregére, de ettől ismét megveretett. Egy kisebb állomás őrsége t. i. Cavaignac tábornoktól megerősítést kért, minthogy állomásuk a tartomány olly pontján van, melynek népsége általános zendülést intézett s mely körül Abdelkader sargei utalan czirkálnak, egy valódi megtámadtatást tehát az őrség teljes veszteség nélkül ki nem állhat. Cavaignac — hogy tábori erejét meg ne szagassza a sa őrségen is segítsen, parancsot adott, hogy a kórházból 200 felgyógyult s megerősödő félben álló labadozó katona állítsák ki, hozzájuk még egy osztály rendeskatonaság adatván; az így összeállított dandár megindult rendeltetési helye felé; de alig vált meg övétől, midőn nagy sereg benszüllöttektől körülvetetett, kik Abdelkader vitézei voltak. Illy helyzetben a kis dandár elgondolván hahogy a nagyobb erőnek ellenálland, egy lábig le fog konczoltatni — köz meg egyezéssel puskáikat leereszték s Abdelkader foglyai lőnek. Ez első eset Algirban, hogy a francia katonaság fegyveres kézzel meghódolt, de mi még hitelesítésre vár. Cavaignac — miután minden katonáit összpontosítá, magát elég erősnek hívé arra, hogy az apró diadalaiában kevély emirt megnázza s ellene meg is indult. Oct. 1jén híre érkezett Oranba, hogy az emirrel csakugyan megütözött, kinek katonasága ez alkalommal mind marocci vitézekből állott. A kiindult segéd hadierőnek fő parancsnoka Aumale herceg leend. — Az Alexandriában tartózkodó francia fő consul a külügyi ministert tudósítá, mikép nagy szamu maroniták jelentkeztek azon szándékkal, hogy ok készek státusköltségen Algirba vándorolni s ott megtelepedni. Ezen tudósítás helybenhagyás végett a hadministernek adatott át. Ha e kérelem megadatik, példajok sokan fogják követni. Eurotas tengeri hajó Livornóbul evezve ellenkező szél miatt Marseille helyett Toulonba kénytelenítettett kikötni, a rajta érkezett utasok közt megemlítendő azon 100 olasz menekvő, kik a riminii lázadást részint intézték, részint abban tényleges részt vettek. Az üldözés elől Toscanába futottak s az itteni uralkodó herceg — habár a romai udvarral szerződése van is, de csak szóbeli — hogy a politikai vétéseket kölcsönösen kiszolgáltassák — ez esetben magas szive felebaráti érzelminek engedve a szökevények kézhez juttatását megiltá, hanem e helyett megparancsolá, hogy azok Marseillebe szállítsassanak, hol a nyugtalanokodóknak tágasb tér nyílik. Mihelyt e magas akarat Florenzben köztudomásra jött, azonnal a nép e miatti nagy örömét a legbüzöbb tiszteletkötésekben tudatá, a Pergola színház felé nyomult a kurjongató tömeg, hol az udvar a Puritan adatását hallgatá; páholyát virágfüzerek lepték el a dűshozó eső gyanánt, s a nép halája szere-

rencsét kívánt a fejedelmre, ki az életet egyes politikai nézeteknek nem rendelé alá!

Poroszország.

Az ágostai közönséges lapnak berlini levelezője következőleg ír oct. 9én: „Mához 8 nap mulva fogja Poroszország népe mostani királyának trónra jutása ötödik évünnepét állni: minél közelebb esünk ezen időszakhoz, annál izgatottabbak azok kívánságai és reményei, kik a porosz alkotmány kérdésének feloldatását e naphoz kötötték. Habár nem is tagadhatni, hogy királyunk egy — a nép jogát és állását biztosító alkotmányterv készítésére hajlandó, sőt e munkát már be is végezteté, — annyit mégis bizonyossággal irhat levelező — hogy oct. 15én semmi illyen alkotvány [kihirdettni nem fog — jóllehet rangbeli egyedek, kik állásuknál fogva is ezen oldalról jól értesítették, állítják, mikép a király e napon nyilatkozványt bocsátand néphez, melyben a képviseleti alkotvány tágíttatása is meg fog érintetni, de miben álland tulajdonkép s részletesen e képviseleti rendszer szélesbítettése? még nem tudhatni, minthogy a már kész tervén a király némi javításokat, kihagyásokat s hozzátételeket szükségesnek látott. Annyit azonban hitelességgel állíthatni: hogy a két kamrai rendszer — mint alapja az új alkotványnak fogadtatott el; de a miniszteri felelősségről szó sincs. Ezen új alkotvány tehát, mennyiben a nép is képviselve leend a törvényhozásban, az alkotvány nevet megérdemli ugyan, — de a nemzet jogainak védelmére, miután a főkezelőket kérdőre nem vonhatja, alig leend kívánatos hatással. A szavazás mind a két kamrában nem fej — hanem curiak szerint (?) szedetik. Ezen új alkotvány — egészen véve 38 cikkből s egy bevezetésből áll, de az egész — a határozott kihirdetésig sok változtatáson menend még keresztül.

Svédország és Norvegia.

A Storthing ő felségeik a svéd király és királyné megkoronázására 40 ezer species tallért ajánlott meg. — Minerva szerint a két ország bankintézete most 2,882,000 ezüst tallér pénzértékkel bír s az ezt képviselő s forgásba tett bankjegyek 20 millió tallér érteken felül állnak; egyébiránt mult nyár folytán Gauthiod és Swithiod gőzösekén Svédországba 2 1/2 millió értékű ezüst részint nyers termékekben, részint pénzben hozatott, mely körülmény a bankot egy már már bekövetkezendett krisistól menté meg.

Dánia.

Islandból érkezett magánylevelek után a „Kiö-benhavenpost“ következő tudósítást közöl: „Hekla hegy, mely 80 év óta nyugalomban volt, jelenleg veszélylyel fenyegeti a szigetét, september 2kára viradott éjen borzasztó földalatti moraj rezzeneté föl a sziget lakosait álmaikból, mely a következő nap délig szakadatlanul tartott, midőn a hegy vérfagyaszító ropogások közt különféle helyeken tölcsereket alakítva — ezeken tüzanyagát szikrázva lökdöste ki, nagyobb károkat azonban nem okozott, minthogy a kirontás a hegy éjszaki és éjszakkéleti oldalán történt s a lava is ez irányban indult meg, mely vidéke pedig a szigetnek — természetlen zordonsága miatt-míveletlen pusztaság.

86dik szám.

Németh Vilmos könyvárosnál Brassó. épen most jelent meg
a Polgári és Pórkönyvtár első füzeté:
Az aranygyártó falu,
Zachokke Henrik után fordította Köpe János. — Ára 24 kr. p p.
Ezen erkölcsi népnevelést és anyagi jólétet eszközölő irományok annál is inkább ajánlhatók a t. cz. közönség és különösen mind azoknak figyelmébe, kik olly lelkesen és atyailag munkálkodnak a nép erkölcsi és anyagi jólétének emelésén, mivel kellemesen és népszerűen oktatnak arra, mikép juthat el magyar népünk is a jólét magas fokára, mellyen ő is más nemzetek példája szerint szorgalmas és iparának mindig gazdagabb gyümölcsseit arathatja. — Találattik a két magyar honnak minden könyvárosnál. 1—2
+ Erdei favágások eladatása.
A kalocsai érseki uradalom részéről hirdettetik, hogy az idej erdei vágások

fél holdankint Kalocsán 1845ik évi nov. 17kén sz. Istvánon 20ikán s 21kén; Bácsban pedig dec. 4kén árverés útján készpénz fizetésért elfognak adatni; részletesb tudósítást a kerületi tisztartóságok, s Kalocsán az urodalmi igazgatóság adnak. 1—2
Kir. haszonvételek árverése.
Mármaros megyében, az ugy nevezett verchovinai járásban levő Kalocsa és Szinevér helységeken és azokhoz tartozó összehozásokban a k. kir. haszonvételek összesítettven — azoknak 3 évre árverés útján leendő bérbe adatására folyó évi november hó 14ke Szinevér helységébe — Vucsmezőn — Ökörmezőn, Solynán, Majdánkán, Ripinyén, Priszlopon, Toronyán, Ó és új Holatiny helységeken is szinte összesítettven ezeknek árverésére Ökörmező helységben november 17ke tüzetettki. 3—3

ÉRTESÍTŐ.

1845.

Gőzhajózási jelentés.

A dunagőzhajózási társaság részvényeséhez.
A cs. kir. szabadútekos dunagőzhajózási társaság igazgatósága részéről ezennel tudtul adatik a t. cz. részvényeseknek, miszerint az új szelvényyek (Couponsbogen) az eredeti részvény jegyek előmutatása s átnyújtása mellett f. e. november 3kától kezdve fölvehetőek akár Bácsban a társaság számvevőségi akár Pesten a gőzhajóhivatalnál. Kimutatási rovatok az illetőknek ingyen fognak kiszolgáltatni Pesten, Octob. 21kén 1845. 1—3

+Széna-eladás.

Bihar megyében, a sárréti járásban Rhédei József és László bakonszögi részjóságukban m. 1814dik évi huszonhat ölszéna eladó. A kazal szélessége s magassága 4 öl. A vevők értekezhetnek helyben Bakonszögön Kereknyey Pál ispánnál. 3—3

Statuspapier- és részvény-árkelet. Bécs, oct. 20kán.

bankrészvény:	1608 fr.	pesti lánchíd-részvény	140 fr.
1834ki 500 p.frtos kölcsön	800 „	bécs-glognitzl vasut	137 1/2 „
1839ki 250 p.frt.	326 1/2 „	pozsony-nagyszombati	88 1/4 „
Eszterházy 40 fr. sorskötel.	57 1/4 „	középponti	(100 fr.) 110 1/4 „
cs. kir. arany agio 100tul:	2 1/2 „	duna-gőzhajózási	693 „